

Upravna zgrada groblja Mirogoj (Aleja Hermanna Bolléa 27, Zagreb) : povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

---

Bilić, Darka

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2022**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:634808>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

UPRAVNA ZGRADA GROBLJA MIROGOJ

Aleja Hermanna Bolléa 27, Zagreb

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog
konzervatorskih smjernica

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI
ZAGREB, SRPANJ 2022.

UPRAVNA ZGRADA GROBLJA MIROGOJ

Aleja Hermanna Bolléa 27, Zagreb

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

ZAGREB, SRPANJ 2022.

AUTORICA

DR. SC. DARKA BILIĆ

ARHITEKTONSKA SNIMKA

IVANA KOSIER, DIPL. ING. ARH.

GRAFIČKA OBRADA NACRTA

DANIJELA ŠAPINA, DIPL. ING. ARH.

FOTOGRAFIJE

PAOLO MOFARDIN

RECENZENTICE

DR. SC. IRENA KRAŠEVAC

SANDRA PERŠIN, DIPL. ING. ARH.

LEKTURA

ROSANDA TOMETIĆ

OBLIKOVANJE

FRANJO KIŠ, ARTRESOR NAKLADA

VODITELJICE ISTRAŽIVANJA

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ

IVANA HANIČAR BULJAN, DIPL. ING. ARH.

IZVRŠITELJ

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

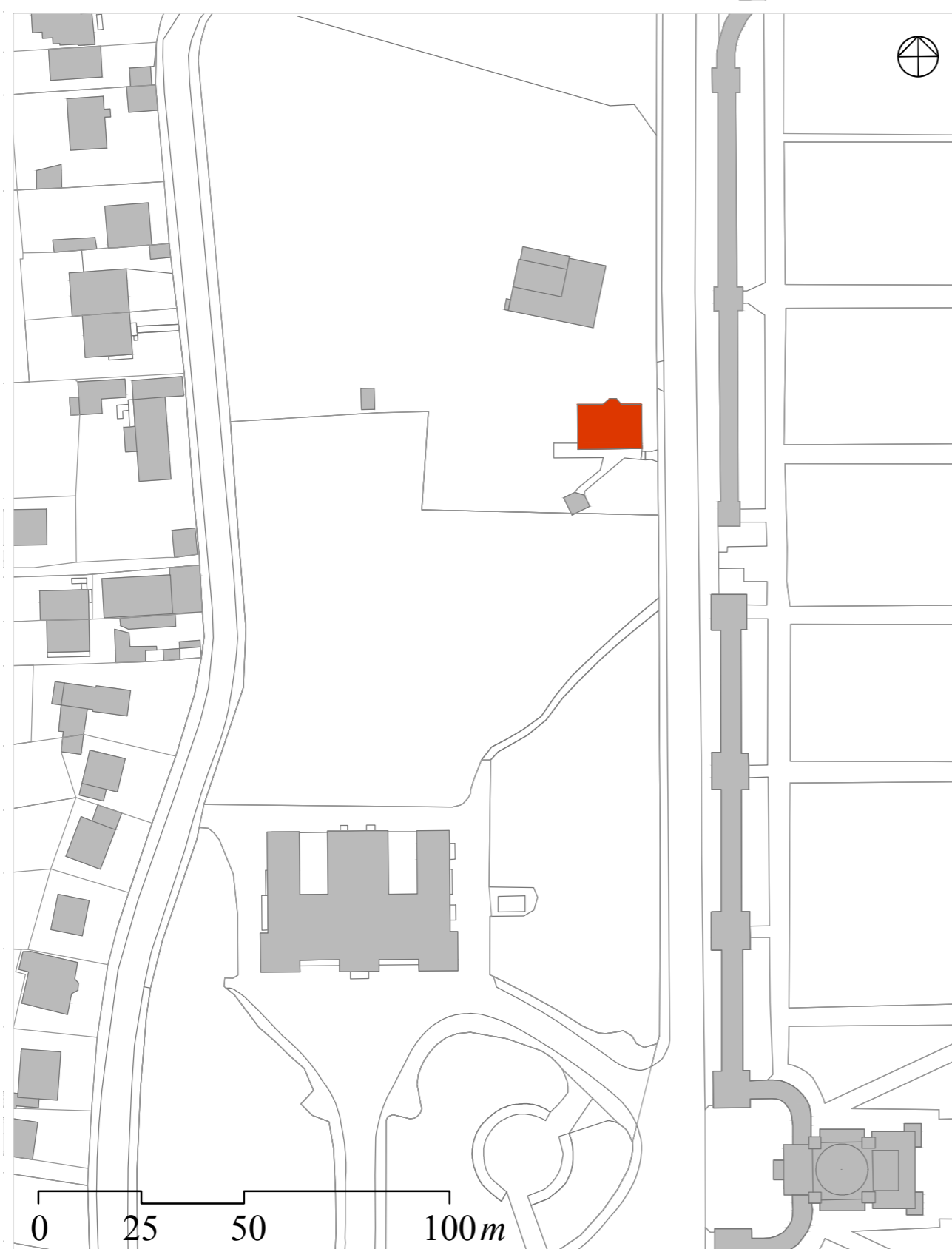
NARUČITELJ

JURCOM PROJEKT D. O. O.

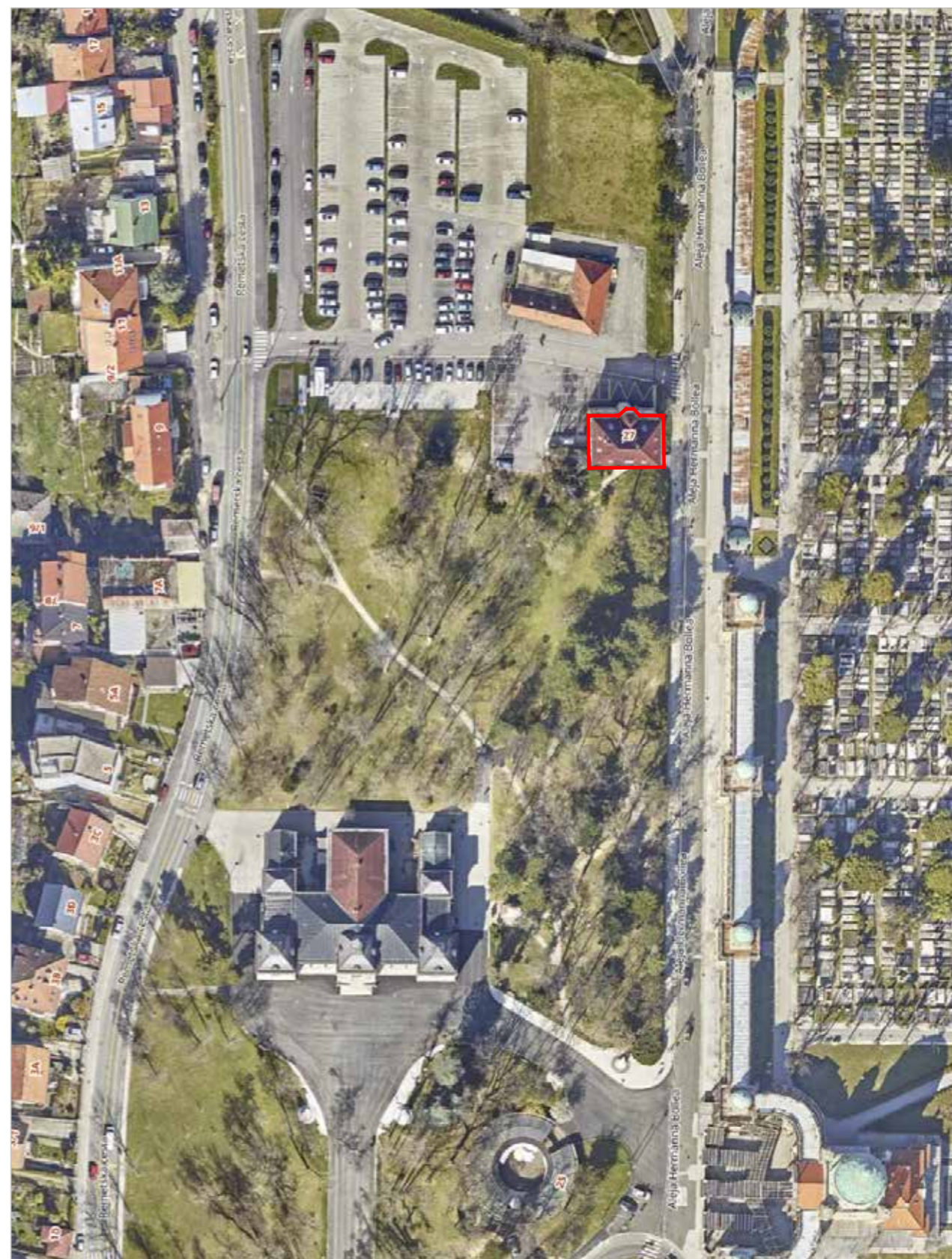
Sadržaj

UVOD	6	II.2. Organizacija unutarnjeg prostora	21	V. PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH SMJERNICA ZA UREĐENJE I OBNOVU	47
I. POVIJESNA ANALIZA FORMIRANJA I OBLIKOVANJA PROSTORA	9	II.3. Unutarnja oprema	29	V.1. Unutrašnjost	48
I.1. Zgrada i njezino urbano okruženje	10	II.4. Pročelja	33	V.2. Vanjština	49
I.1.1. Letnik Mirogoj	10	II.5. Krovšte	37	V.3. Okolni prostor	49
I.1.2. Obće skupno groblje Mirogoj	14	II.6. Materijal i tehnika gradnje	37	VI. IZVORI I LITERATURA	50
I.1.3. Stan upravitelja groblja – današnja zgrada uprave Gradskih groblja	15	II.7. Građevinsko stanje	38	VI.1. Izvori	51
I.2. Naručitelji i korisnici	17	II.8. Okolni prostor	38	VI.2. Literatura	51
II. ANALIZA ARHITEKTONSKIH OBILJEŽJA I ZATEČENOG STANJA	19	III. GENEZA GRADNJE I ADAPTACIJE	39	VI.3. Elaborati	51
II.1. Smještaj	20	III.1. Natječaj za gradnju kuće za stan upravitelja groblja 1889. godine	40	VI.4. Izvori slikovnih priloga	51
		III. 2. Naknadne intervencije i adaptacije	40	Licencije	52
		IV. VALORIZACIJA PROSTORNO-ARHITEKTONSKIH OBILJEŽJA	45		

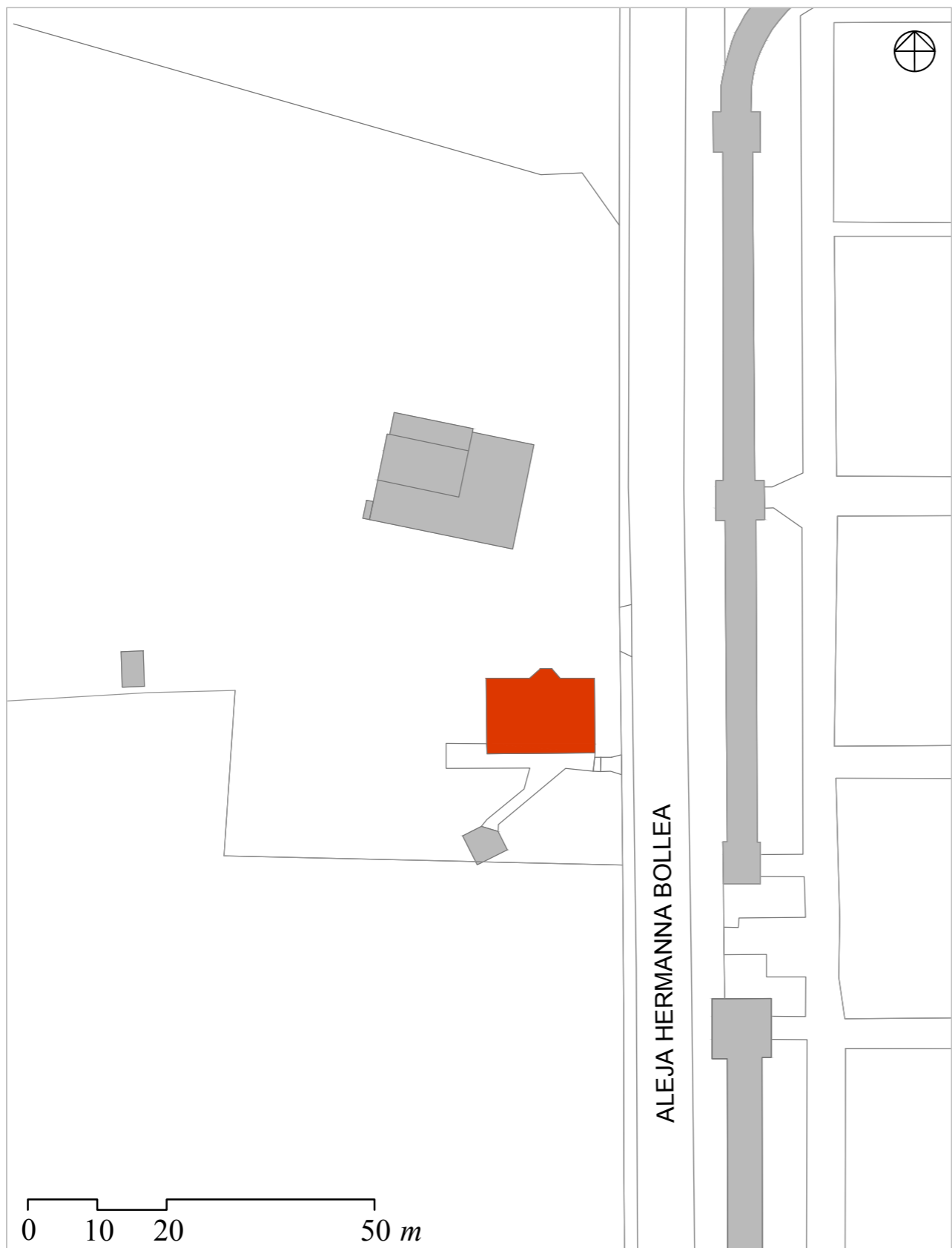
Upravna zgrada groblja Mirogoj, nekadašnja zgrada upravitelja groblja

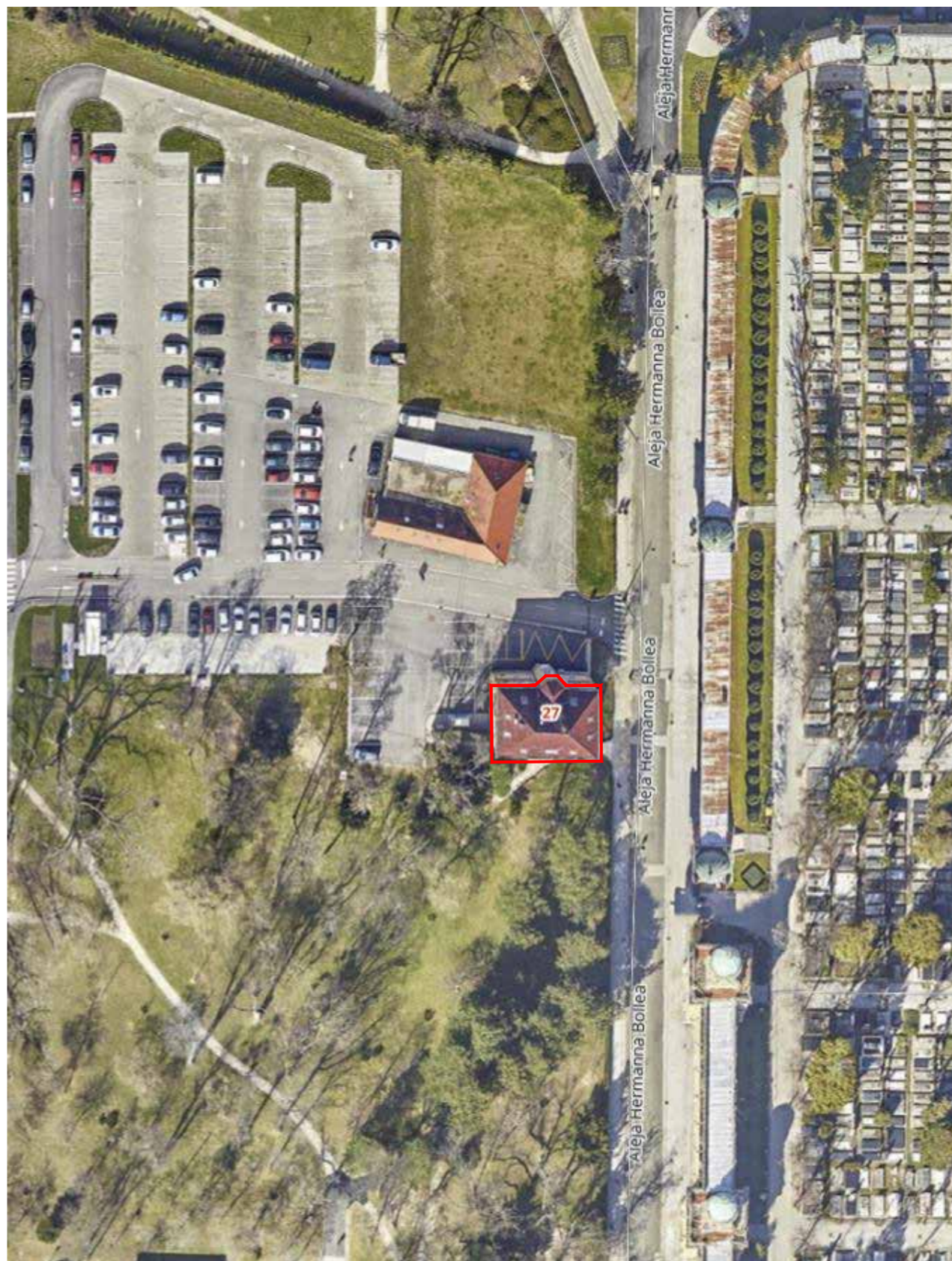
Današnja katastarska karta

Snimka iz zraka

Današnja katastarska karta

Snimka iz zraka

Gradsko groblje Mirogoj i upravna zgrada groblja, pogled sa sjevera

UVOD

Predmet elaborata je upravna zgrada podružnice Gradska groblja Zagrebačkog holdinga, na adresi Aleja Hermanna Bolléa 27 u Zagrebu, katastarska čestica br. 3504, katastarske općine Gračani. Građevina nije zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro, nego ima pravni status zaštićenog kulturnog dobra od 24. siječnja 1992. godine u sklopu kulturno-povijesne cjeline kompleksa groblja Mirogoj. Temeljem rješenja Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, zaštićeni kompleks kulturnih dobara uz zgradu uprave groblja obuhvaća i velike i male mirogojske arkade, crkvu Krista Kralja, zgradu mrtvačnice, niz kapela, grobnica, grobnih polja, kao i prostor neposredne okoline – prirodni krajolik koji obuhvaća nasade vrtlarije i niz klesarskih radionica te park zapadno od arkada s tri obeliska (broj Registra Z-1526). Zgrada se nalazi i na području kulturnog dobra – Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb, koja je temeljem rješenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, klasa: UP-I-612-08/02-01/135, ur. broj: 532-04-01-1/4-10-12 od 18. ožujka 2009. godine upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (broj Registra Z-1525). Na predmetno kulturno dobro primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Naručitelj izrade elaborata je Jurcon projekt, a investitor Zagrebački holding, podružnica Gradska groblja.¹ Izradi konzervatorskog elaborata prethodio je *Arhitektonski projekt energetske obnove zgrade Zagrebačkog holdinga, Podružnica Gradska groblja, Upravna zgrada*, koju je izradila tvrtka Planetaris u rujnu 2020. godine, zatim *Izješće o istražnim radovima na konstrukciji upravne zgrade gradskih groblja*, koje je izradio Laboratorij za ispitivanje konstrukcija Zavoda za tehničku mehaniku pri Građevin-

¹ Jurcon projekt, Gotalovečka 4a, Zagreb, OIB: 55345087244; Zagrebački holding, Podružnica Gradska groblja, Aleja Hermanna Bolléa 27, Zagreb, OIB: 85584865987.

Upravna zgrada groblja Mirogoj

skom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u lipnju 2022. godine te *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na upravnoj zgradi podružnice Gradskih groblja, Zagrebački holding*, koje je u rujnu 2021. godine *in situ* izvela i elaborirala tvrtka Špatula.²

Za potrebe izrade studije obavljen je terenski izvid te je pripremljena detaljna fotodokumentacija postojećega stanja zgrade. Daljnja istraživanja uključila su pregled referentne znanstvene literature, uvid u izvornu građu i istraživanja u Državnom arhivu u Zagrebu, Hrvatskom državnom arhivu, Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, Muzeju grada Zagreba te Muzeju za umjetnost i obrt, a proveden je uvid i u dosje upravne zgrade groblja Mirogoj u Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu. Na temelju navedene dokumentacije, uvida u građevinsku strukturu i istraživanja, u elaboratu je prezentirana povijest gradnje upravne zgrade i njezina valorizacija te je izrađen prijedlog konzervatorskih smjernica za buduće radove.

Istraživanjima je utvrđeno da je današnja upravna zgrada Gradskih groblja, a nekadašnja stambena kuća upravitelja groblja, iz temelja građena 1889. i 1890. godine, nedaleko od Gajeva ljetnikovca koji je porušen pet godina poslije. Naručitelj gradnje bilo je Gradsko poglavarstvo, a graditeljske radove izvela je tvrtka Vjekoslava Šafraneka i Roberta Wiesnera. Građena kao stambeni objekt, kuća u unutrašnjosti ima prostornu organizaciju karakterističnu za stambene objekte građene posljednjih dvaju desetljeća 19. stoljeća u Donjem gradu, s dubokim ulaznim hodnikom (koji vodi do spiralnog stubišta u stražnjem dijelu kuće i čiji trostrani volumen izbija iz plohe stražnjega zida) i s većim i reprezentativnijim prostorijama u prednjem dijelu. Zgrada uprave groblja imala je neko vrijeme nakon stambene objedinjenu stambeno-poslovnu funkciju, a danas ima isključivo poslovnu. Zbog proširenja opsega posla uprave groblja, zgrada je u unutrašnjosti bila djelomično adaptirana u najmanje dva navrata, da bi se dobilo više

radnog prostora. Sredinom 20. stoljeća podignuti su u visokom prizemlju pregradni zidovi i otvorena nova unutarnja vrata, prekinuta je komunikacija s podrumom preko stubišta te je otvoren ulaz u podrum na sjevernom, dvorišnom zidu zgrade. Devedesetih godina 20. stoljeća prenamijenjen je tavanski prostor u uredske prostorije te su promijenjene podne obloge hodnika i stubišta. Pročelje zgrade ponovno je ožbukano u posljednjoj četvrtini 20. stoljeća, no sačuvalo je u velikoj mjeri izvorno, ujednačeno oblikovanje, sa stilskim odlikama visokog historicizma. Premda je tijekom vremena bilo niz preinaka u unutrašnjosti, sve su reverzibilne, a izvorna organizacija prostora karakteristična za kraj 19. stoljeća još uvijek se u velikoj mjeri jasno čita. Svojim volumenom, položajem i oblikovanjem, zgrada uprave Gradskih groblja nenametljiv je i vrijedan dio ansambla mirogojske arhitekture, kojoj pridonosi svojim odlikama tipičnima za stambenu arhitekturu historicizma.

2 Planetaris d.o.o., Vodnikova 11, Zagreb; Špatula d.o.o., Karašička 6/1, Zagreb.

POVIJESNA ANALIZA
FORMIRANJA I
OBLIKOVANJA
PROSTORA

I.1. Zgrada i njezino urbano okruženje

I.1.1. Letnik Mirogoj

Adolf Hudovski u svojem vodiču po Zagrebu i okolici iz 1892. godine opisuje da se zagrebačko »obće skupno groblje« nalazi na platou do kojega se stiže preko Nove vesi, nakon što se skrene desno iza kapele sv. Tome.³ Na tom su

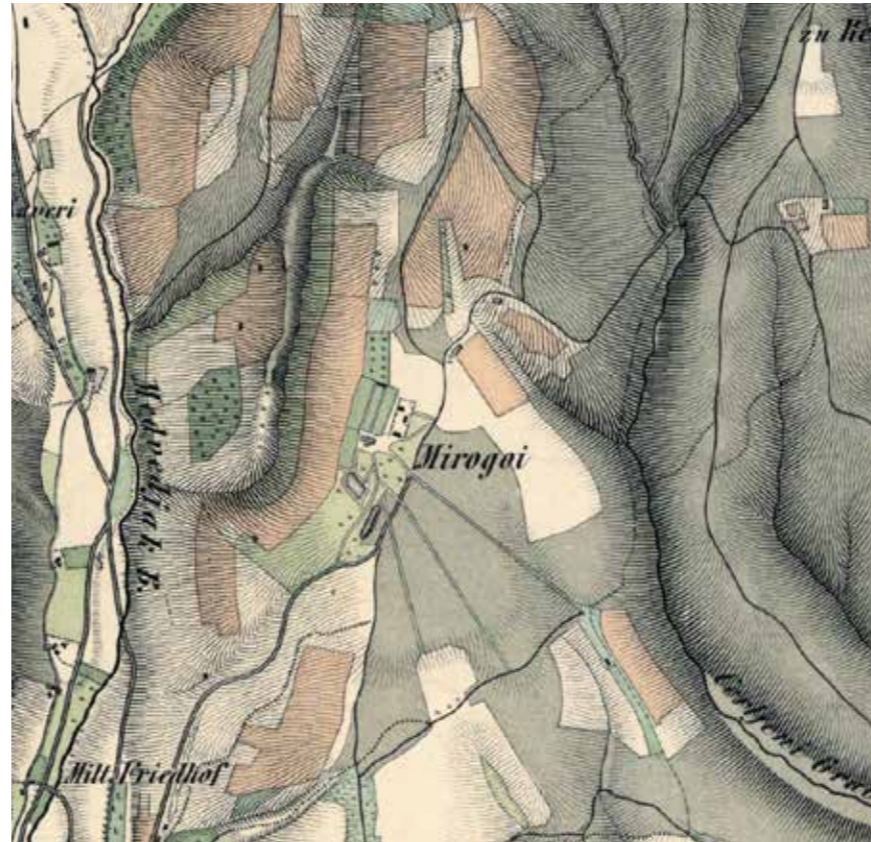

Ljudevit Gaj (1809.–1872.)

se mjestu u prošlosti nalazili posjedi utemeljitelja pavlinskog samostana u Remetama, vlastelina Miroslava Herčuka Mirogojskog, a sredinom 19. stoljeća upravo je na toj visoravni hrvatski političar i književnik, ilirac Ljudevit Gaj otkupio više komada zemlje za svoje ladanjsko imanje.⁴

3 ADOLF HUDOVSKI, *Zagreb i okolica: kažiput za urodjenike i strance*, Zagreb, 1892., 88.

4 RUDOLF HORVAT, *Prošlost grada Zagreba*, Zagreb, 1942., 395; KRE-

Plan Zagreba, 1853./1854., detalj s posjedom Ljudevita Gaja na Mirogoju, HDA

Između 1850. i 1852. godine Gaj je kupio vinograd Heršinec te ubrzo nakon toga i obližnje posjede. Otkupio je i šumu od novoveške općine.⁵ Također je otkupio niz parcela na lokalitetu Kamenjak (na kojem se danas nalaze grobna mjesta obrubljena arkadama, upravna zgrada groblja, parkiralište, mrtvačnica i park-šuma) i na lokalitetu Vinjek, istočno sve do nekadašnjega Fučkova potoka, a danas jarka. Ukupno 46 katastarskih čestica koje je Gaj imao u posjedu na području nekadašnje katastarske općine Nova ves, u katastru iz 1862. godine okarakterizirane su kao niske i visoke šume, oranice, pašnjaci, voćnjaci, vinogradi, kuće, ribnjaci i perivoj.⁶

ŠIMIR KOSIĆ, *Mirogoj između jučer i sutra*, u: *Mirogoj Zagreb*, (ur.) Boris Hutinec, Zagreb, 1974., 9.

5 KOSIĆ (bilj. 4), 9.

6 Hrvatski državni arhiv (HDA) – 1421, Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju, Nova Ves ZG – 344, Popis čestica iz 1862. godine. Građanin Gaj Ludovit bio je u posjedu čestica: 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823 i 824 (preskočeno),

Katastarska karta Zagreba, 1862., detalj s Mirogojem, HDA

Idućih godina Gaj je uređivao imanje; iskrčio je dio prijašnjega vinograda, pokrčio je i dio šume te uredio postojeće vodene jarke, a imanje je nazvao Mirogoj. Kad je 1857. godine donesen *Red građenja* za područje zagrebačkoga Gornjeg i Donjeg grada, za ljetnikovačko područje na brežuljcima sjevernog od grada nije postojala zakonodavna osnova i propisi koji bi regulirali gradnju ljetnikovaca.⁷ Prvo reguliranje izgradnje na sjevernim brežuljcima počinje tek Regulatornom osnovom iz 1881.–1889. godine i *Propisnikom za izgradnju zgrada na Josipovcu* iz 1888. godine, kad je planski izgrađena prva četvrt ljetnikovaca u Zagrebu, sastavljena od dvadeset parcela. Dakle, Gajevo

825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 853, 855, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874.

7 MIRNA MEŠTROVIĆ, MLADEN OBAD-ŠČITAROCI, *Propisi i planiranje ljetnikovačkog područja Zagreba, 1857.-1940.*, u: *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam* 19.1(41), (2011.), 116.

je imanje nastalo spontano i neplanski, oblikovano prema vlasnikovim željama i mogućnostima.

Većinu danas poznatih ljetnikovaca na padinama brežuljaka sjeverno od Zagreba podizali su, kao odraz svojega novopostignutoga društvenog statusa, ugledni pojedinci i bogate građanske obitelji koje su se u drugoj polovici 19. stoljeća naglo obogatile i socijalno izdigle. U prvoj polovici 19. stoljeća na Tuškancu (danas Tuškanac 100) državni i sudski advokat Anton von Czappan podigao je vilu Capanik s ribnjakom i vinogradom; biskup Aleksandar Alagović je 1823./1824. godine sagradio ljetnikovac u Novoj vesi 86; biskup Haulik je 1839./1840. godine formirao Maksimir; obitelj Heinzel je sredinom 19. stoljeća podigla vilu na Bukovačkoj cesti 267, kao i obitelj Andrijević na Jelenovcu, dok veletrgovac, industrijalac i građevinski poduzetnik Guido Pangratz gradi od 1859. godine vilu u Mikulićima.⁸ Gradnja ljetnikovaca intenzivira se nakon donošenja Građevnog reda 1857. i potresa 1880. godine, a nakon 1888. godine počinje najintenzivnije razdoblje izgradnje. Karakteristika tadašnjih zagrebačkih *letnika* ili *ljetnika* je da se grade »... (dosta udaljeno od grada), često na osamljenim položajima s prekrasnim vidicima. Uz njih su redovito bila vezana gospodarstva s gospodarskim zgradama te veće površine zemlje na kojima su se uzgajali vinogradi i voćnjaci.«⁹ I Gajev se ljetnikovac nalazio na osamljenom mjestu. Bio je jedini na mirogojskoj zaravni, a budući da je Gaj želio da tako i ostane, kupio je i okolna imanja. Parcela je bila prostrana, a postotak izgrađenosti mali.

Iz literature se doznaje da je u vinogradu Herešinec Gaj zatekao starije zdanje, koje je obnovio dograđivši kući sred-

Perivoj Ljudevita Gaja, 1862., danas vanjski dio groblja Mirogoj, kopija katastarskog plana, HDA

nji, rizalitni istak »u bosanskom stilu«.¹⁰ Nije poznat projektant te adaptacije, a ni nacrti kuće nisu sačuvani. Izgled samoga ljetnikovca zabilježen je na nekoliko fotografija i akvarelu Antuna Stenbauera iz 1909. godine, nastao prema

Villa Ljudevita Gaja, Antun Stenbauer (1909.), prema Ivanu Zscheu (1856.), MGZ

akvarelu slikara Ivana Zschea iz 1856. godine.¹¹ Iz uvida u onodobne planove Zagreba i njegove okolice moguće je zaključiti da je na Zscheovoj slici i kasnijim fotografijama zabilježen izgled južnoga pročelja ljetnikovca, koje se isticalo karakterističnim oblikovanjem. Razvidno je da je ljetnikovac bio pravokutna, jednokatna građevina sa središnjim višim, dvokatnim dijelom koji se u prizemlju oslanjao na tri drvene grede. Zbog nespretnoga perspektivnog prikaza središnjega dijela kuće na akvarelu, tek uvidom u naknadne fotografske snimke kuće moguće je sa sigurnošću tvrditi da je središnji, dvokatni dio bio rizalitno istaknut te trostrano zaključen. I prvi i drugi kat rizalita otvaraju se s po tri šiljasto zaključena izdužena prozora. Dok je ljetnikovac u prizemlju prikazanog pročelja imao dva ulaza (svaki na jednom kraju fasade), na prvom katu su zidne plohe verande ljetnikovca otvorene kontinuiranim nizom velikih, pravokutnih prozorskih otvo-

⁸ MIRNA MEŠTOVIĆ, *Zagrebački ljetnikovci od kraja 18. do početka 20. stoljeća. Prostorno-pejzažna, urbanistička i arhitektonska obilježja*, magistarski rad, mentor: Mladen Obad Ščitaroci, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010., 22–23, 31.

⁹ Isto, 5; Vidjeti: JASNA GALJER, *Arhitektura zagrebačkih ljetnikovaca i vila u doba historicizma*, u: *Historizam u Hrvatskoj*, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., 152–154.; LELJA DOBRONIĆ, *Zagrebački ljetnikovci druge polovine devetnaestog stoljeća*, u: *Iz starog i novog Zagreba 3*, Zagreb 1963., 143–144.

¹⁰ HUDOVSKI (bilj. 1), 88; DOBRONIĆ, (bilj. 9), 148.

¹¹ Muzej grada Zagreba, *Vila dr. Ljudevita Gaja na Mirogoju*, Antun Stenbauer 1909., prema Ivanu Zscheu iz 1856., 2097.

Gajev Mirogoj, Julius Huhn, 1860., MUO

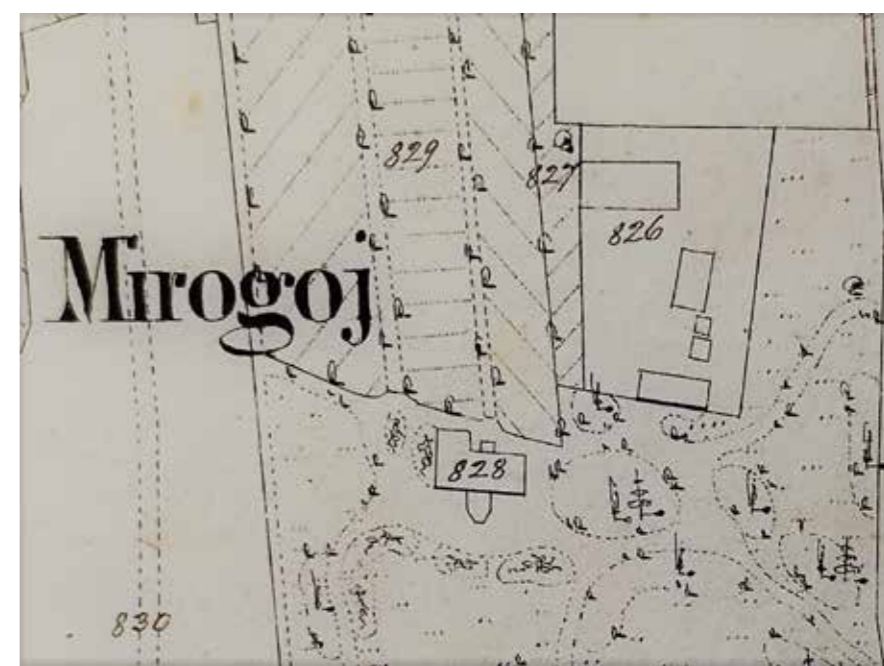
ra koji gotovo potpuno omogućuju vizualnu povezanost unutrašnjosti kuće s neposrednim prirodnim, neizgrađenim okolišem. S obzirom na to da su na fasadi prizemlja i kata na slici pažljivo zabilježene vertikalne drvene grede zidne konstrukcije, podatak upućuje na mogućnost da je kuća bila građena kanatnim sustavom, s drvenim gredama i zidanim ispunama među njima, dok je središnji rizalit bio drven. Na prvom katu su (i na rizalitu i na ostatku pročelja) prozorski parapeti bili drveni. Na četverostrešnom krovu ljetnikovca nisu vidljivi dimnjaci, što bi značilo da se u *Letnik Mirogoj* dolazilo većinom tijekom toplijega dijela godine.

Nešto kasnije nastala fotografija iz 1860. godine Juliusa Huhna donosi nove podatke. Prozori bočnih dijelova južne fasade prvog kata nalazili su se neposredno ispod krovne strehe, čime se upućuje na karakteristične oblike tradicij-

skog graditeljstva. Karakterističan dvokatni središnji rizalit na fotografiji je, za razliku od slike, rastvoren širokim prozorima zaključenima sedlastim lukovima, a razabire se i da je bočni okulus drugog kata rizalita, prikazan na akvarelu, zapravo manji, šiljasto zaključen prozorski otvor.

Na katastarskoj karti Nove vesi iz 1862. godine¹² vidljivo je da je ljetnikovac imao tlocrt slova L, dužega kraka postavljenoga u smjeru istok – zapad, dok je kraći krak bio na zapadnom dijelu kuće i protezao se prema sjeveru. Središnji peterostrani rizalit podignut je na jugozapadnom pročelju kuće, dok je sred stražnjega, sjeveroistočnog pročelja bio manji pravokutni istak.

12 HDA – 1421, Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju, Nova Ves ZG – 344, Katastarska karta iz 1862. godine.

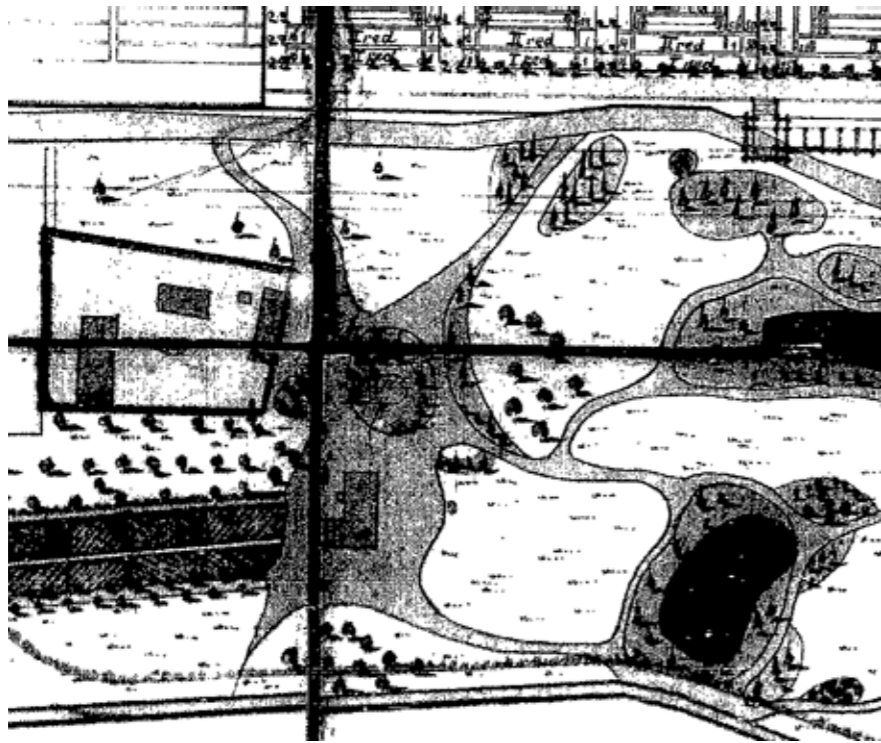
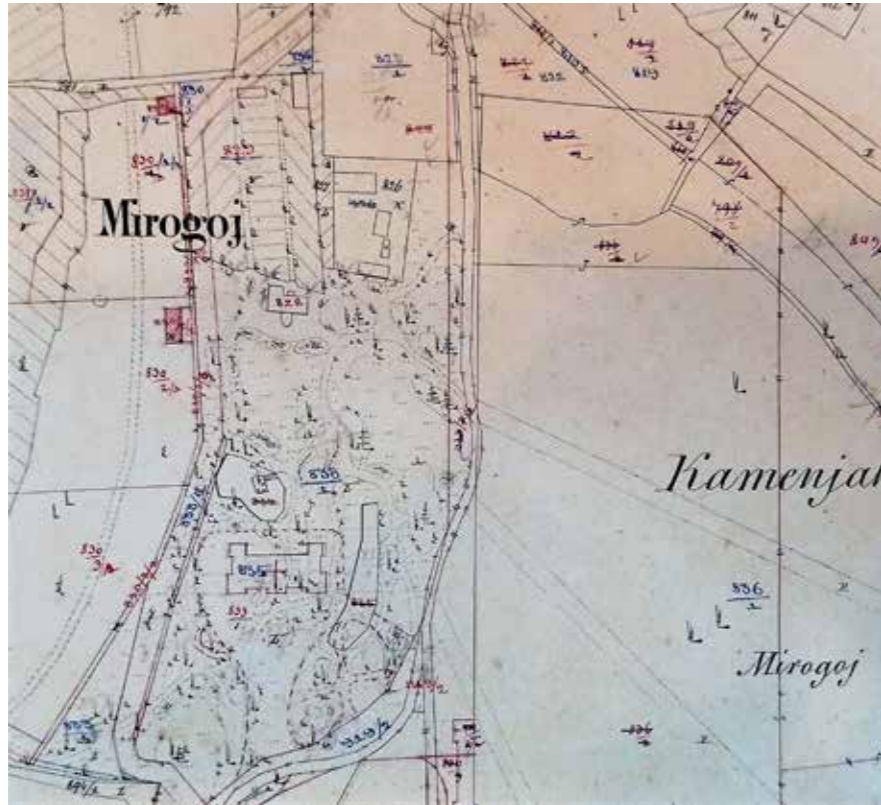

Ljetnikovac Ljudevita Gaja (k.č. 828), kuhinjski vrt (k.č. 829), voćnjak (k.č. 827), gospodarsko dvorište (k.č. 826), kopija katastarskog plana, HDA

Najstariji prikaz Gajeva imanja nalazimo na karti grada Zagreba iz 1853./1854. godine na kojoj je prikazana šira okolica Zagreba.¹³ Na njoj se vidi mirogojsko imanje koje na sjeverozapadnom dijelu čini pravilno geometrijski parcelirana zelena površina, na mjestu današnjega grobljanskog parkirališta. Istočni dio te površine služio je djelomično kao voćnjak (k. č. 827), a u zapadnom dijelu kao kuhinjski vrt (k. č. 829) s dvije gospodarske zgrade na samom sjevernom rubu parcele.¹⁴ Istočno od voćnjaka, na mjestu današnjega gospodarskog dvorišta, nalazile su se tri zgrade i dvije manje kvadratne strukture unutar zidom obrubljenoga pravokutnog prostora. Jedna od zgrada služila je kao stambena kuća, dok su ostale zgrade bile gospodarske namjene, zajedno s dvorištem (k. č. 826). Taj kompleks zgrada poslije je, nakon osnutka skupnog općinskog groblja na Mirogoju, i dalje bio u uporabi (klesarske radionice, skladi-

13 HDA – 869, Kartografska zbirka, D.VI.2.

14 HDA – 1421, Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju, Nova Ves ZG – 344, Popis čestica iz 1862. godine.

Katastarska karta Zagreba, 1862., reambulacija 1884., detalj s Mirogojem, HDA

Osnova za Skupno groblje grada Zagreba na Mirogoju, 1882., DAZ

Ljetnikovac Mirogoj, 1895.

šta i konjušnice), sve donedavno (2019. godine zgrade su porušene da bi se proširilo parkiralište).

Iz katastarske karte razaznaje se da je na čistini nepravilnog oblika, južno od kuhinjskog vrta, po sredini imanja bila veća građevina, ljetnikovac Ljudevita Gaja (k. č. 828), opisana kao kuća na jedan kat. Kuća L-tlocrta bila je orijentirana prema jugozapadu. Središnji rizalitni istak u sredini južne fasade omogućuje precizniju dataciju moguće Gajeve adaptacije starije kuće koju je zatekao na terenu, neposredno nakon što je kupio imanje, od 1852. do 1854. godine, prije nastanka najstarijega prikaza ljetnikovca. Južno od kuće prostirao se park uređen na engleski način, u popisu čestica nazvan perivoj (k. č. 833). Prema navodima iz literature, perivoj je oblikovao sam Ljudevit Gaj sadnjom različitih vrsta drveća, stvarajući park-šumu u engleskom pejzažnom stilu, s dva ribnjaka (k. č. 834 i 835) u neposrednoj blizini današnje mrtvačnice. Usred nešto manjeg ribnjaka sa sjeverne strane mrtvačnice bio je otočić, do kojega se dolazilo mostom.

Iz crteža je moguće razlučiti i da u to doba nije postojala prometnica na mjestu današnje Remetske ceste, nego je glavni pristup ljetnikovcu bio preko vijugave trasirane prometnice na mjestu buduće Grobne ceste ili današnje Aleje Hermanna Bolléa, koja se zatim u užem profilu nastavljala prema sjeveru. Iz literature je poznato da nije postojala cesta koja je vodila do Gajeva novog imanja; zato je on uložio iznimne napore da se cesta izgradi. Iz navedene karte Zagreba iz 1853./1854. godine, kao i kasnijih planova, razvidno je da je ljetnikovac bio poprilično udaljen od te ceste, koja danas prolazi uz Bolléove arkade. Dok se ljetnikovac nalazio bliže zapadnoj granici Gajeva posjeda, pokraj današnjega ulaza u parkiralište groblja Mirogoj s Mirogojske ceste, upravna zgrada groblja sagrađena je neposredno uz cestu koju je dao izgraditi Ljudevit Gaj.

Mirogoj je kao dio imovine Ljudevita Gaja i supruge mu Paoline 24. srpnja 1873. godine bio prodan na dražbi za 21320 forinti te je 30. lipnja 1876. godine prešao u vla-

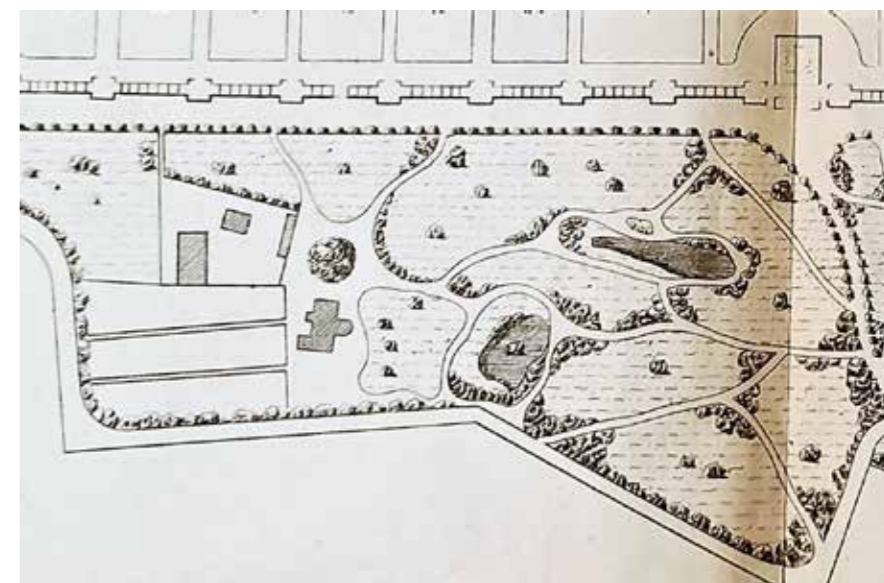
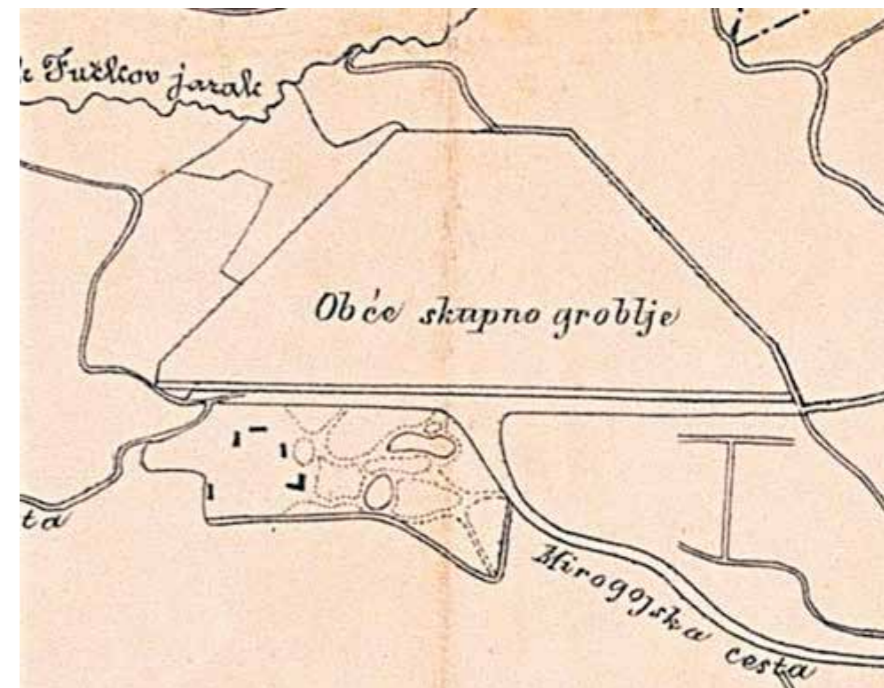
sništvo Općine grada Zagreba.¹⁵ Ukupna površina Gajeva posjeda, prema Ivanu Ulčniku, sastojala se od mnogo odvojenih parcela, od čega je tek jedan dio preuzela zagrebačka Općina, dok su ostali dijelovi prodani pojedincima.

Na nacrtu skupnog groblja na Mirogoju iz 1882. godine, nastalom dvije godine poslije razornog potresa, vidljivo je da je Gajev ljetnikovac ostao bez najistaknutijeg ukrasa, središnjega dvokatnog drvenog istaka na južnom pročelju koje je prikraćeno do razine plohe zida južne fasade.¹⁶ Trinaest godina nakon toga, na fotografiji iz 1895. godine vidi se da je cijela zgrada oronula; uočavaju se pukotine na bočnim zidovima i bršljan koji prekriva prozorske otvore. Te, 1895. godine ljetnikovac je najvjerojatnije srušen, jer nije ucrtan na katastarskoj karti toga dijela Zagreba iz 1915. godine.¹⁷ Prema karti, gospodarske zgrade Gajeva imanja (sjeveroistočno od ljetnikovca) ostale su sačuvane i u upotrebi nakon što je zgrada ljetnikovca nestala.

1.1.2. Obće skupno groblje Mirogoj

Gajev posjed Mirogoj potkraj siječnja 1873., godinu dana nakon Gajeve smrti, na javnoj dražbi otkupilo je Gradsko zastupstvo, s idejom da na njemu izgradi glavno gradsko groblje.¹⁸ Namjera je bila da se ukinu brojna manja groblja, razasuta na mnogim lokacijama, unutar kojih više nije bilo mjesta za pokapanje mrtvih, te da grad ubuduće regulira pogrebni proces.

Neposredno nakon otkupa Gajeva imanja, važan udio u arhitektonskom i prostornom planiranju novoga glavnog gradskog groblja preuzeo je gradski mjernik, inženjer Rupert Melkus. On je nakon povratka iz Pešte, Praga, Beča i Trsta, gdje je proučavao moguće uzore za novo zagrebačko

Karta Zagreba, 1878., Dragutin Albrecht, detalj s Mirogojem, NSK
Osnova za Skupno groblje grada Zagreba na Mirogoju, 1882., DAZG

groblje, kontinuirano lobirao kod gradskih zastupnika da se upravo na Mirogoju formira središnje gradsko groblje.¹⁹

Već 1873. godine Melkus predlaže da se obnove postojeće zgrade na Mirogoju za stanovanje svećenika i grobara te za mrtvačnicu. Iduće, 1874. godine Melkus pred gradskim za-

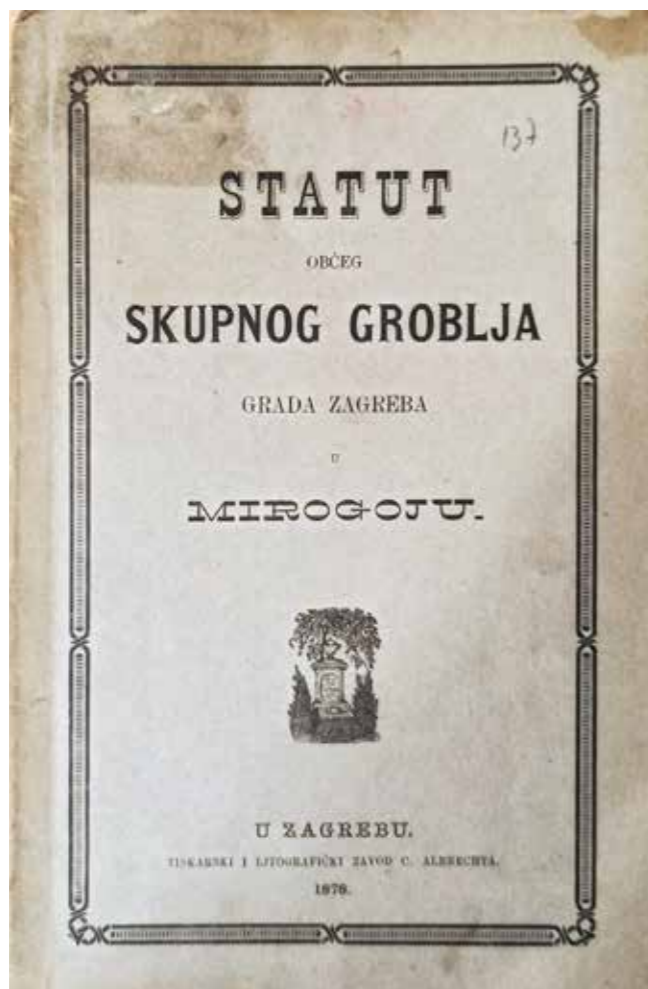
15 DAZG – 857, Zbirka Ivan Ulčnik, Gaj Ljudevit, dr., br. 2324.

16 DAZG – 1122, Zbirka građevne dokumentacije, Mirogoj, Osnova za skupno groblje glavnoga grada Zagreba na Mirogoju, 1882.

17 DAZG – 869, Kartografska zbirka, 3263.XD/23.

18 KRISTINA MILKOVIĆ, The foundation of Mirogoj as the Central cemetery of Zagreb, u: *Review of Croatian history* 16 (2020.), 46.

19 Isto, 47–48.

Statut Obćeg skupnog groblja, 1878.

stupnicima iznosi potrebu niza radova na Mirogoju, da se taj prostor osposobi za formalno i arhitektonsko osnivanje središnjega groblja. Tako se, među ostalim, trebao popraviti stan za upravitelja groblja, iz čega se može zaključiti da se radi o već postojećoj zgradi, možda upravo o Gajevu ljetnikovcu, kao najistaknutijoj građevini na imanju, pogodnoj za stanovanje najuglednijega službenika groblja.²⁰ Istom prilikom Melkus predlaže i proširenje mrtvačnice i stana za grobara. Melkusovi su prijedlozi bili prihvaćeni; određeno je da gradski mjernik pripremi troškovnik za navedene radove. Melkus 1875. godine odlazi na putovanje u Italiju da se informira o novim primjerima uređenih groblja. Iz izvještaja koji je sastavio nakon povratka može se rekonstru-

20 Isto, 49.

irati njegov projekt za oblikovanje Mirogoja. U zapadnom dijelu groblja, prema gradu, namjeravao je sagraditi arkade s impozantnijom katoličkom kapelom i manjim bogomoljama za židovsku, ortodoksnu i islamsku vjersku zajednicu. Uz katoličku kapelu predvidio je izgradnju mrtvačnice i stana za upravitelja groblja s pisarnicom.²¹ U studenome 1876. godine groblje je napokon službeno otvoreno.²² Iste, 1876. godine prihvaćen je na sjednici Gradskoga zastupstva Statut groblja, a kao dio Statuta prihvaćen je i Nacrt zajedničkoga groblja. U Statutu je definirano i da se zgrade za upravu groblja, stanovi za grobljansko osoblje te zgrade zdravstvene namjene trebaju graditi dijelom u vanjskom, a dijelom u unutarnjem dijelu groblja. Ti navodi sugeriraju da njihova točna lokacija još nije bila definirana. Na položajnom nacrtu skupnoga groblja koji je bio dio Statuta, publiciranom 1878. godine, još uvijek su vidljive u vanjskom dijelu groblja samo zgrade koje su nekoć pripadale Gajevu imanju, odnosno ljetnikovac i obližnja kuća te gospodarske zgrade unutar pravokutnog dvorišta ograđenoga zidom.²³

Glavna uloga u arhitektonskom oblikovanju groblja 1878. godine pripala je arhitektu Hermanu Bolléu, na inzistiranje Ladislava Lackovića i Izidora Kršnjavoga.²⁴ Bollé mijenja Melkusov projekt groblja iz 1875. godine, pa će se ukupan potez arkada, paviljona i kapela realizirati prema njegovu projektu. Prva arkada u kojoj je pokopan pjesnik Petar Preradović sagrađena je 1879. godine, čime je započeta izgradnja takozvanih velikih arkada, južno i sjeverno od glavnog ulaza. Do 1883. godine bilo je podignuto deset arkada, no zbog iznimno visokih troškova njihove izgradnje, te godine počela su lobiranja da se prvotni projekt arkada revidira. Tek 1906./1907. godine počela je gradnja manjih arkada prema

21 DRAGAN DAMJANOVIĆ, Arhitektura zagrebačkog središnjeg groblja Mirogoja, u: *Čovjek i smrt: teološki, filozofski, bioetički i društveni pristup*, (ur.) Ivan Markešić, Zagreb, 2017., 436.

22 KOSIĆ (bilj. 4), 14.

23 *Statut obćeg skupnog groblja grada Zagreba na Mirogoju*, Zagreb, 1878., prilog II.

24 DAMJANOVIĆ (bilj. 21), 441.

Bolléovu projektu, i to sjeverno od glavnog ulaza, nasuprot današnjoj zgradi uprave groblja i dalje prema sjeveru.²⁵

I.1.3. Stan upravitelja groblja – današnja zgrada uprave Gradskih groblja

Prva zgrada koju je zagrebačka Općina sagradila u vanjskom dijelu groblja, u Gajevu perivoju, je mrtvačnica, čija je gradnja počela 1884. godine, a dovršena je u travnju 1886. godine.²⁶ Autor projekta zgrade mrtvačnice je gradski nadinženjer Rupert Melkus, prema čemu je očito da je, unatoč tome što je Bollé preuzeo projektiranje poteza arkada, paviljona i kapela, Melkus još uvijek imao aktivnu ulogu u oblikovanju mirogojske arhitekture. U njegovoj osmrtnici iz prosinca 1891. godine čita se da je projektirao i uredio »... centralno groblje na Mirogoju i ondješnju mrtvačnicu, izveo je arkade po osnovi gradj. savjetnika Bollé-a«, no ne spominje se stan za upravitelja groblja.²⁷ Također, ni među sačuvanim Bolléovim projektima Mirogoja nema projekta zgrade uprave ili stana upravitelja groblja.

Stan upravitelja groblja još 1874. godine, godinu dana nakon kupnje Gajeva imanja, spominje inženjer Melkus, a svojim projektom arhitektonskog uređenja groblja iz 1875. godine predviđa gradnju stana upravitelja groblja zajedno s pisarnicom pokraj centralno postavljene katoličke kapele.

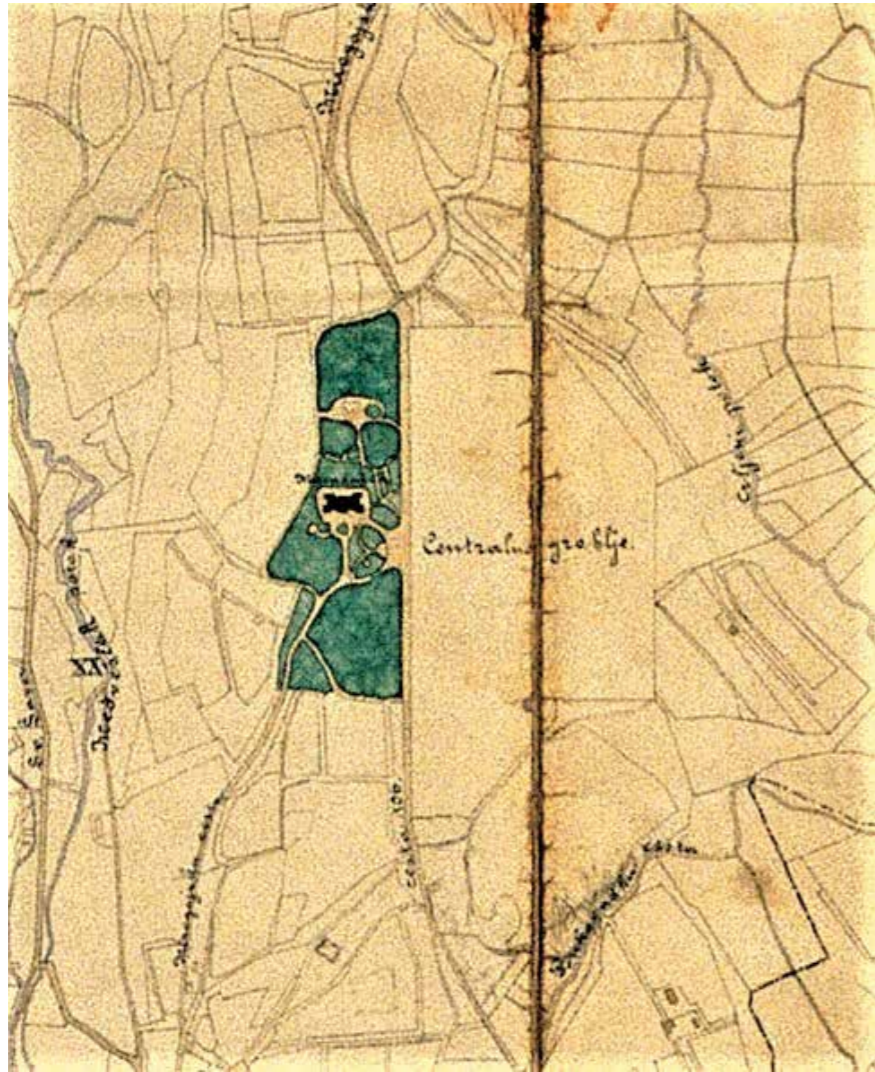
S obzirom na to da inženjer Melkus 1874. godine napominje da je potrebno obnoviti zgradu u kojoj stanuje upravitelj groblja, može se pretpostaviti da je upravitelj bio smješten u starijoj zgradi koju je grad otkupio zajedno s Gajevim imanjem te da je najvjerojatnije stanovao u nekadašnjem Gajevu ljetnikovcu, stoga su i daljnji planovi za taj stan, kao i njegova finalna lokacija, vezani uz položaj i sudbinu Gajeva ljetnikovca.

25 DRAGAN DAMJANOVIĆ, Groblja u Hrvatskoj u 19. i 20. stoljeću, u: *Put u vječnost*, (ur.) Zvonko Maković, Danijela Marković, Zagreb, 2016., 37.; KOSIĆ (bilj. 4), 18.; DRAGAN DAMJANOVIĆ, Arhitekt Herman Bolle, Zagreb, 2013., 496.

26 KOSIĆ (bilj. 4), 26.

27 DAMJANOVIĆ (bilj. 25), 504–505.

Regulatorna osnova Zagreba, 1887., detalj s Mirogojem, NSK

Na planu Mirogoja iz 1882. godine vidljivo je da Gajev ljetnikovac više nema dvokatni drveni istak na južnom pročelju, pa se može pretpostaviti da je oštećen u potresu 1880. godine i da je srušen. Dužnost upravitelja groblja definitivno je ustanovljena 1883. godine te se, s obzirom na loše stanje Gajeva ljetnikovca (zabilježeno i na fotografiji iz 1895. godine), pojavila potreba da se iz temelja sagradi nova kuća za stan upravitelja groblja. Četiri godine poslije, 1889. godine Općina je odobrila raspisivanje natječaja za gradnju upraviteljeve kuće.²⁸ Na natječaju su prihvaćene najjeftinije ponude niza majstora za gradnju kuće. Među njima se ističu graditelji Vjekoslav Šafranek i Robert Wie-

28 KOSIĆ (bilj. 4), 22.

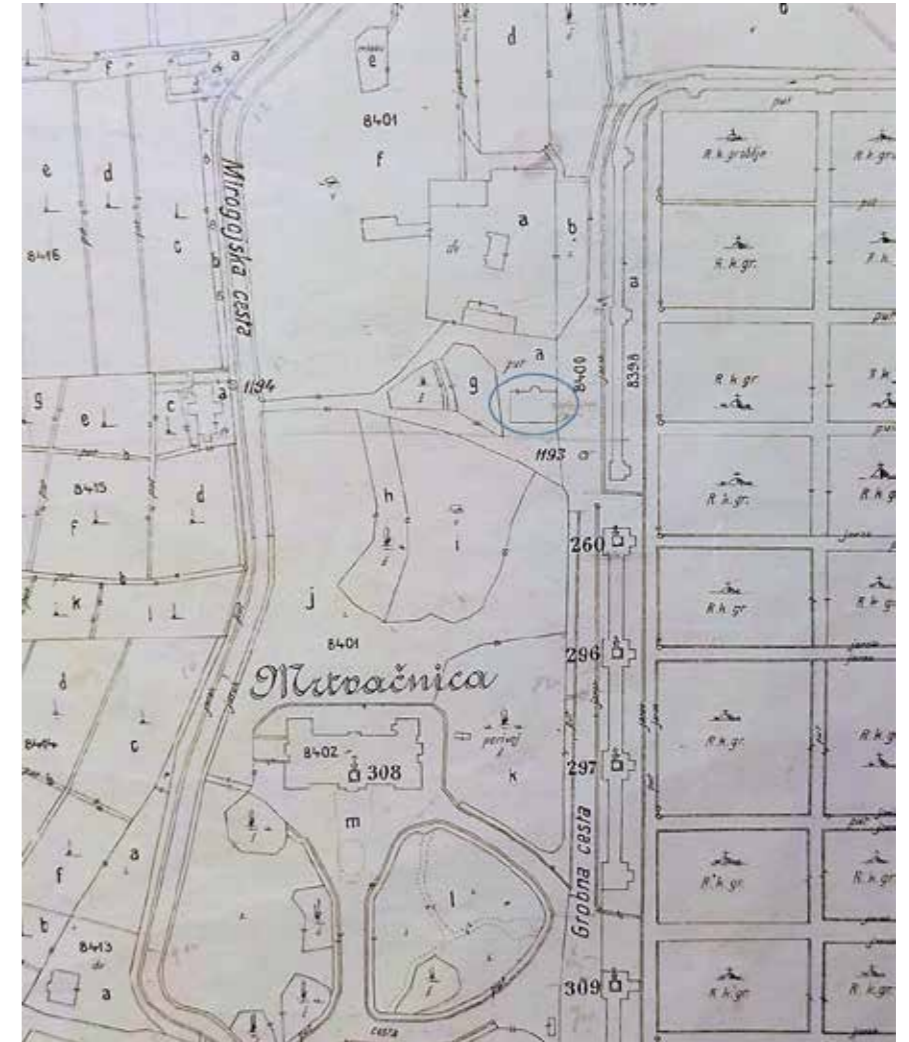

Preklop nacrt Mirogoja iz 1882. (crno-bijeli) i 1932. (u boji) s evidentiranim položajem današnje upravne zgrade groblja

sner, koji su s gradnjom zgrade završili vrlo brzo, već 1890. godine; za to im je isplaćen ugovoreni novac. Honorar za tesarске radove isplaćen je Vjekoslavu Heinzlu, kao i mnogim drugim majstorima koji su radili na gradnji kuće za stan upravitelja groblja. Za gradnju zgrade ukupno je utrošeno 8813 forinti i 20 novčića.²⁹ Nacrta za gradnju kuće nisu pronađeni, a nije poznat ni autor projekta prema kojem su Šafranek i Wiesner sagradili kuću.

Upraviteljeva zgrada sagrađena je uz nekadašnju Grobnu cestu, a danas Aleju Hermanna Bolléa, koja prolazi neposredno uz Bolléove arkade u smjeru sjever – jug. Preklapanjem nacrt skupnoga općinskog groblja iz 1882. godine i nacrt iz 1932. godine jasno je vidljivo da je današnja upravna zgrada Gradskih groblja podignuta istočno od zgrade ljetnikovca, južno od sklopa s gospodarskim

29 DAZG, Zapisnik III. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba, držane 3. veljače 1890. pod predsjedanjem gradskog načelnika velem. gosp. dr. Milana Amruša, §21 (br. 485).

Katastarska izmjera, s evidentiranom zgradom uprave groblja, 1915., DAZG

zgradama, gotovo u osi njegova istočnog obodnog zida te s istočne strane zelene površine koja se nalazila ispred sklopa s gospodarskim zgradama, dok je ljetnikovac bio s njegove zapadne strane. S obzirom na dataciju zgrade i rekonstrukciju njezine točne lokacije u odnosu na zgradu ljetnikovca, sa sigurnošću se može zaključiti da je upravna zgrada groblja podignuta iz temelja 1890. godine, prije nego što je Gajev ljetnikovac srušen 1895. godine, te da nije temeljena na ostacima prijašnjih struktura.

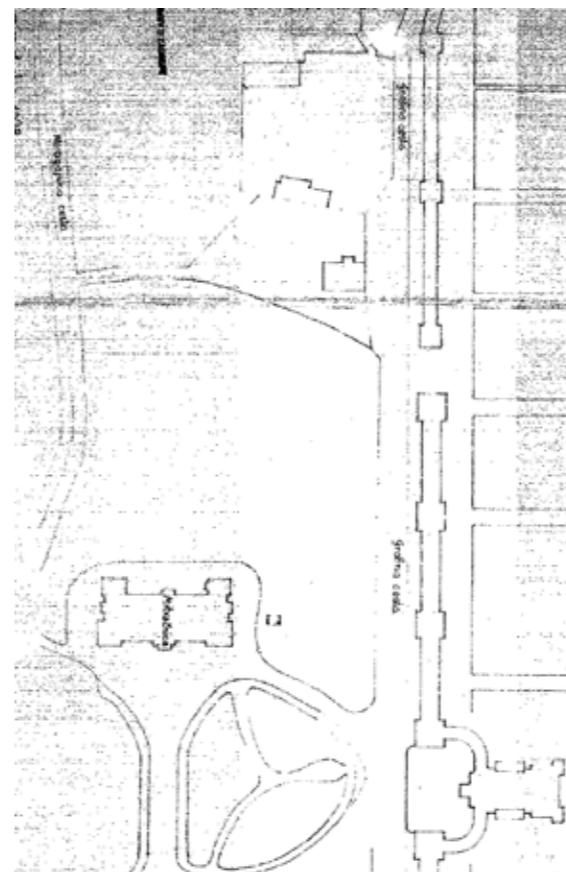
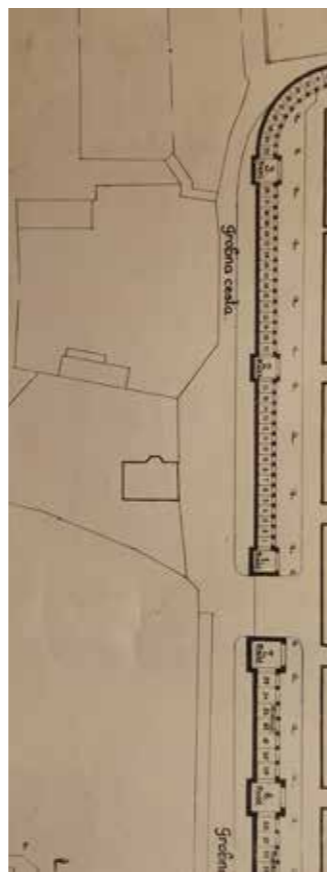
Zgrada uprave je u prostornoj korelaciji s arhitekturom mirogojskoga groblja. Premda je južnom, glavnom fasadom orijentirana prema perivoju, njezina istočna, bočna fasada sagrađena je paralelno s cestom koja se pruža u smjeru

sjever – jug i vodi do ulaza u groblje, kao i s obližnjim obodnim zidom groblja s arkadama, dok su prethodno sagrađene gospodarske zgrade Gajeva imanja okružene dvorišnim zidom sagrađene u otklonu na os sjever – jug, kao i sam ljetnikovac, čiji je postav u prostoru vjerojatno bio u korelaciji s otvorenim vizurama prema Gornjem gradu. Ulaz u novo skupno općinsko groblje istaknut je uvučenim polukružnim trgom i centralno postavljenom crkvom Krista Kralja, koja će prema projektu Hermana Bolléa biti dovršena tek između 1927. i 1929. godine, tri godine nakon projektantove smrti.³⁰ Prostor dodatno definiraju bočni trijemovi kapele kroz koje se pristupa u prostor groblja artikuliran alejama i stazama. Trijemovi se nastavljaju na obodni zid groblja, ritmički istaknut arkadama koje se izmjenjuju s paviljonima prema sjeveru te u pravilnom ritmu vode prema upravnoj zgradi.

Pristup ulazu u groblje naglašen je kamenim obeliscima koji su preneseni s Kazališnog trga, dok je sjeverni i središnji dio nekadašnjega Gajeva imanja ostao skromno artikuliran. Mrtvačnica je smještena izvan grobljanskoga ogradnog zida u nekadašnjem dijelu parka oblikovanog na engleski način, okružena zelenilom pokraj nekadašnjih dvaju Gajevih ribnjaka. Zgrada uprave, pak, smještena je bliže sjevernom potezu malih arkada te neposredno ispod gospodarskih zgrada koje su nastavile služiti baš kao i u Gajevo vrijeme, kao konjušnice, skladišta i radionice. Upravna zgrada izmještena je u odnosu na središnju pristupnicu groblju, crkvu i mrtvačnicu te je smještena uz operative grobljanske zgrade, odražavajući tako svoju utilitarnu svrhu i manje važnu, reprezentativnu ulogu.

1.2. Naručitelji i korisnici

U članku 4 Statuta iz 1878. godine definira se da je vlasnik *obćeg skupnog groblja na Mirogoju* Općina slobodnog i

Nacrtno skupnog groblja na Mirogoju, 1925., DAZG
Vanjski dio groblja Mirogoj, 1928.

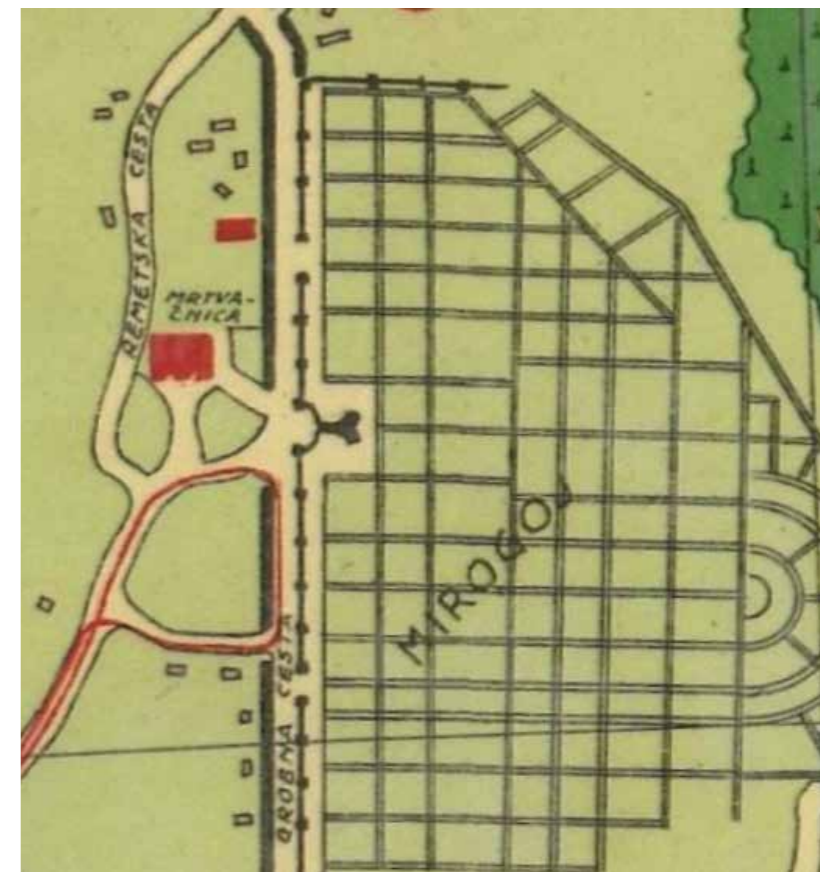
kraljevskog grada Zagreba te da su nekretnine s pokretnom imovinom dio zaklade groblja u Mirogoju kojom upravlja i raspolaže Općina. Gradska općina preko zaklade se brine o uređenju, upravi, nabavi i financiranju groblja.³¹

Prema Statutu, grobljem i grobljanskom zakladom upravljalo je povjerenstvo Gradskog vijeća na čelu s dogradonačelnikom.³² Upravu groblja ili odbor za groblje činila su, osim dogradonačelnika, i četiri gradska zastupnika, jedan gradski vijećnik kao izvjestitelj, gradski *fizik*, odnosno liječnik, te gradski mjernik.³³ No ubrzo je broj članova odbora proširen, jer se na primjer 1890. godine, kad je odobrena

31 Statut obćeg skupnog groblja grada Zagreba na Mirogoju, Zagreb, 1878., 3–4.

32 MILKOVIĆ (bilj. 18), 52.

33 Statut obćeg skupnog groblja grada Zagreba na Mirogoju, Zagreb, 1878., 12.

Nacrtno Zagreba, 1930., detalj s Mirogojem, NSK
Nacrtno Zagreba, 1935., detalj s Mirogojem, NSK

30 DAMJANOVIĆ (bilj. 25), 492.

isplata graditeljima i majstorima za gradnju stana upravitelja groblja na Mirogoju, odbor za upravu groblja sastojao od devet uglednih članova (Janko Grahor, Ferdo plemeniti Lux, Ivan Krapac, Izidor Kršnjavi, Josip Siebenschein, Ljudevit Hagenauer, Milan Stanković, Milan Nossan i Srećko Jacomini).³⁴

Dok se u Statutu 1878. godine spominje i grobljansko osoblje (grobar, vrtlar i vrtlarski pomoćnik), nema spomena o dužnosti upravitelja groblja, što implicira da u to vrijeme funkcija upravitelja nije bila službeno ustanovljena, iako je inženjer Rupert Melkus spominje u svojim obraćanjima gradskim zastupnicima još 1874. godine, kad predlaže da se obnovi stan namijenjen upravitelju groblja.³⁵

Prvi upravitelj groblja Mirogoj bio je Milan Majcen. On je imenovan upraviteljem još 1876. godine, kad je otvoreno središnje groblje, no idućih sedam godina imao je samo

privremeni status. Tek je 5. travnja 1883. godine, na prijedlog zastupnika Šandora Hondla, imenovan »definitivnim upraviteljem«. ³⁶ Jednom preuzevši tu dužnost, ostao je na toj poziciji sve do svoje smrti u siječnju 1913. godine.

Nakon smrti Milana Majcena, dužnost upravitelja groblja obnašao je član iste obitelji, Slavo Majcen, od travnja 1914. do ožujka 1916. godine kao privremeni upravitelj, te Marijan Majcen, od studenoga 1919. do ožujka 1924. godine, a od siječnja 1925. godine na toj je dužnosti bio inženjer Đuro Zambelli.³⁷

I upravitelj groblja, kao i grobljanski odbor, nije mogao samostalno donositi odluke, nego se za svaki prijedlog moralo tražiti odobrenje gradskih zastupnika jer je Općina zadržala (sve do 1953. godine) potpuni nadzor nad upravljanjem i uređenjem glavnoga gradskog groblja.³⁸

Za stan upravitelja groblja služio je prvi kat zgrade s prostorijama koje su nešto više od ostalih, dok je u visokom prizemlju vjerojatno bila smještena pisarnica i upraviteljev ured. Naknadno dolazi do promjene funkcije zgrade; prvotni stan upravitelja na prvom katu preinačuje se u uredske prostorije te u cjelini postaje zgrada uprave Gradskih groblja, a tu funkciju ima i danas. Sad su u zgradi smještene razne administrativne službe: ured voditelja podružnice Gradska groblja, služba prodaje pogrebne opreme i organizacije ukopa ispraćaja i kremacije, služba tehničke operative, služba groblja i krematorija, služba hortikulture, služba pravnih poslova i služba financija i računovodstva.

34 DAZG, Zapisnik III. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba, držane 3. veljače 1890. pod predsjedanjem gradskog načelnika velem. gosp. Dr. Milana Amruša, §21.

35 MILKOVIĆ (bilj. 18), 49.

36 KOSIĆ (bilj. 4), 22.

37 Izvještaj Gradskog poglavarstva o sveopćoj upravi slobodnog i kraljevskog grada Zagreba, Zagreb, godine 1913.–1919., u: *Izvještaji Gradskog poglavarstva u Zagrebu*, Zagreb, 2015., 12, 41.

38 KOSIĆ (bilj. 4), 22.

ANALIZA
ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA I
ZATEČENOG
STANJA

II.1. Smještaj

Zgrada uprave groblja Mirogoj je slobodno stojeća građevina sagrađena na vanjskom dijelu groblja Mirogoj, u sjevernom dijelu park-šume uređene u engleskom pejzažnom stilu, s kamenom popločenim stazama i crnogoričnim biljem. U tom dijelu parka se, južno od upravne zgrade, nalazi i zgrada mrtvačnice, dok se sa zapadne i sjeverne strane upravne zgrade prostire parkiralište te pomoćna, gospodarska zgrada groblja. Na mjestu današnjega parkirališta prije 2019. godine bile su još tri gospodarske zgrade, u kojima je osim skladišta bila i klesarska, bravarska i stolarska radionica te garderoba, no porušene su zbog formiranja parkirališta.

Zgrada je smještena na rubu parka; prati liniju ulice koja se s njezine istočne strane pruža u smjeru sjever – jug, paralelno s mirogojskim arkadama. Istočno od zgrade pružaju se prema sjeveru takozvane male Bolléove arkade. Bez obzira na to što je glavni pristup zgradi iz smjera pružanja ceste, zgrada je tek bočnim, kraćim pročeljem orijentirana prema cesti, dok je njezino ulazno, glavno pročelje usmjereno na park koji se pruža prema jugu. Visoka stabla crnike parcijalno zaklanjaju pogled na zid glavnog pročelja pri prilasku zgradi te se posjetitelju tek u neposrednoj blizini otvara pogled na ulazno pročelje zgrade.

Zgrada sa sjeverne i zapadne strane graniči s velikim otvorenim prostorom asfaltiranog parkirališta groblja. Parkiralište nije prostorno odijeljeno od zgrade zelenom zonom, ogradom ili parapetom, nego je podloga parkirališta asfaltirana sve do sjevernog i zapadnog zida zgrade. Zato se i u neposrednoj okolici, tek koji metar udaljeni od njezinih zidova, parkiraju automobili.

Upravna zgrada groblja Mirogoj i arkade, pogled sa zapada

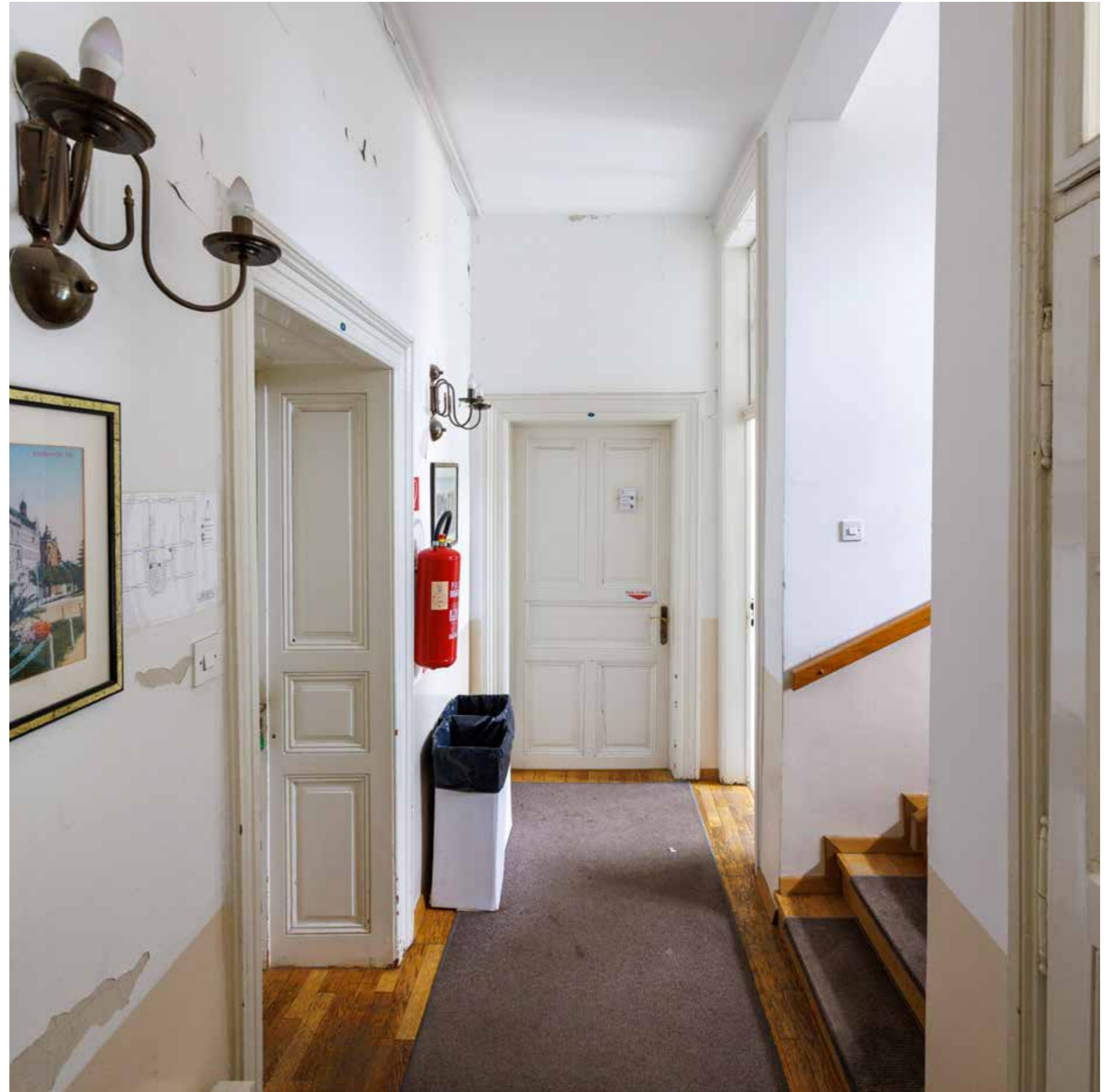
II.2. Organizacija unutarnjeg prostora

Volumen zgrade je kompaktan, u obliku pravokutnika, s bruto tlocrtom površinom od 171,4 m² i ukupnom površinom od 480 m² neto.

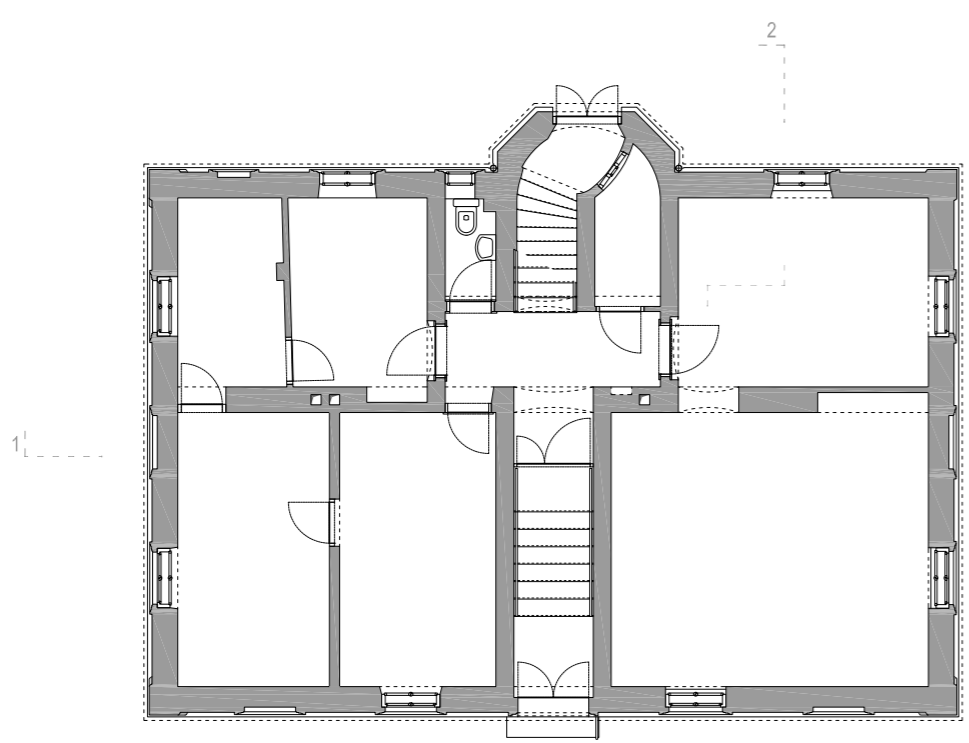
Sastoji se od podruma, visokog prizemlja, prvog kata i potkrovlja. Glavni ulaz je postavljen centralno na dužu, južnu fasadu. Ulaz, izdignut za dvije stube, u unutrašnjosti preko uskoga izduženog hodnika vodi do manjega pravokutnog predvorja u stražnjem dijelu zgrade te do zavojitog stubišta. Iz pravokutnog predvorja moguć je pristup u većinu prostorija na razini visokog prizemlja.

Organizacija prostora u unutrašnjosti je simetrična; jednaka je u podrumu, visokom prizemlju i na prvom katu. Sve prostorije, i servisne i uredske, od visokog prizemlja do pokrovlja zaključene su stropom, dok je zavojito stubište nadsvođeno segmentnim bačvastim svodom.

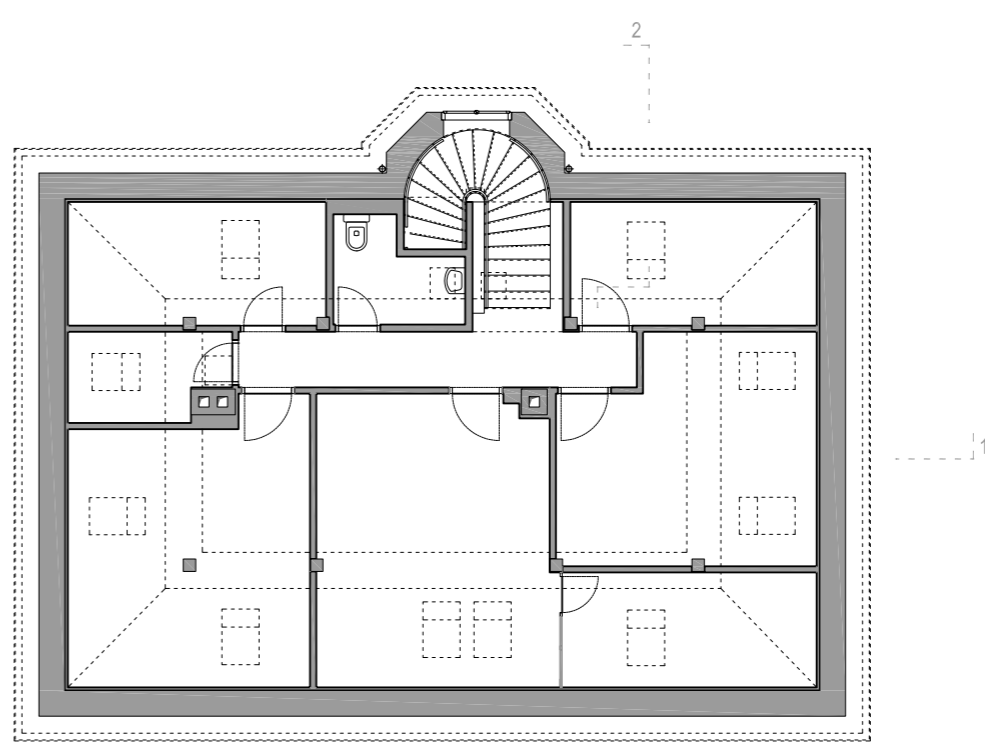
U prednjem dijelu zgrade, uz ulazno pročelje nižu se prostorije većeg volumena, dok je u stražnjem dijelu zgrade, uz stubišnu vertikalnu smješten sanitarni čvor te po jedna pravokutna prostorija u sjeverozapadnom i sjeveroistočnom uglu. Takav raspored je moguć zato što unutrašnjost poprijeko dijeli po cijeloj širini nosivi zid. Prednja i stražnja prostorija u istočnom dijelu prizemlja bile su spojene naknadno otvorenim širokim prolazom formiranim na istočnom kraju nosivog zida. Sada je taj otvor zatvoren gipsanim pločama te služi kao niša za uredsku prostoriju u prednjem dijelu zgrade. Dvije prostorije u zapadnom dijelu visokog prizemlja podijeljene su pregradnim zidom na dvije manje prostorije, no do te je pregradnje došlo naknadno jer parketna obloga pada kontinuirano iz jedne prostorije u drugu. Također, drvena vratnica prolaza između dviju soba u prednjem, južnom dijelu zgrade ne odgovara oblikovanjem vratnicama većine prostorija u zgradi. Sve prostorije u visokom prizemlju služe kao uredi, a osvijetljene su odgovarajućim prozorima na pročeljima (dvije prostorije u

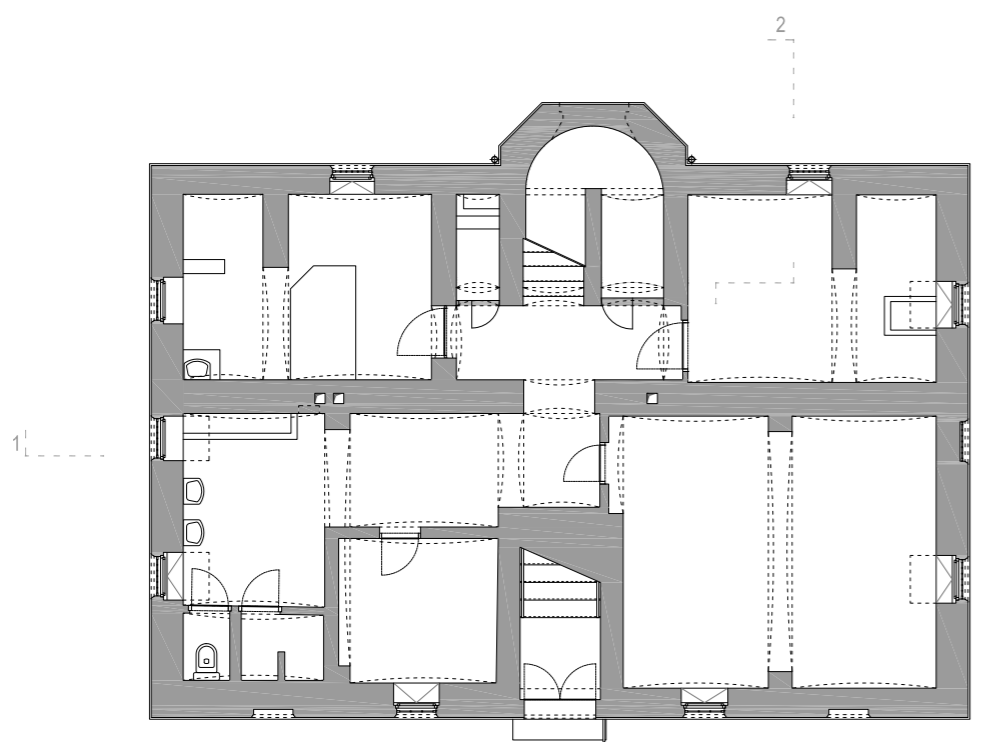
Hodnik u prizemlju

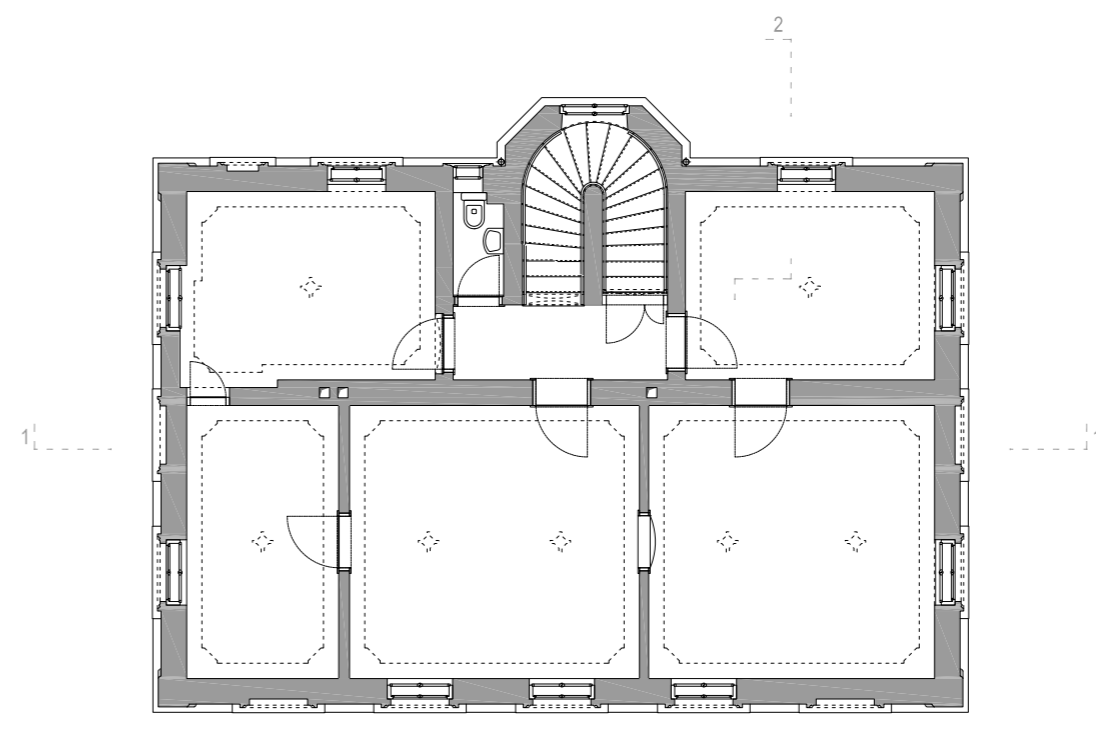
TLOCRT PRIZEMLJA

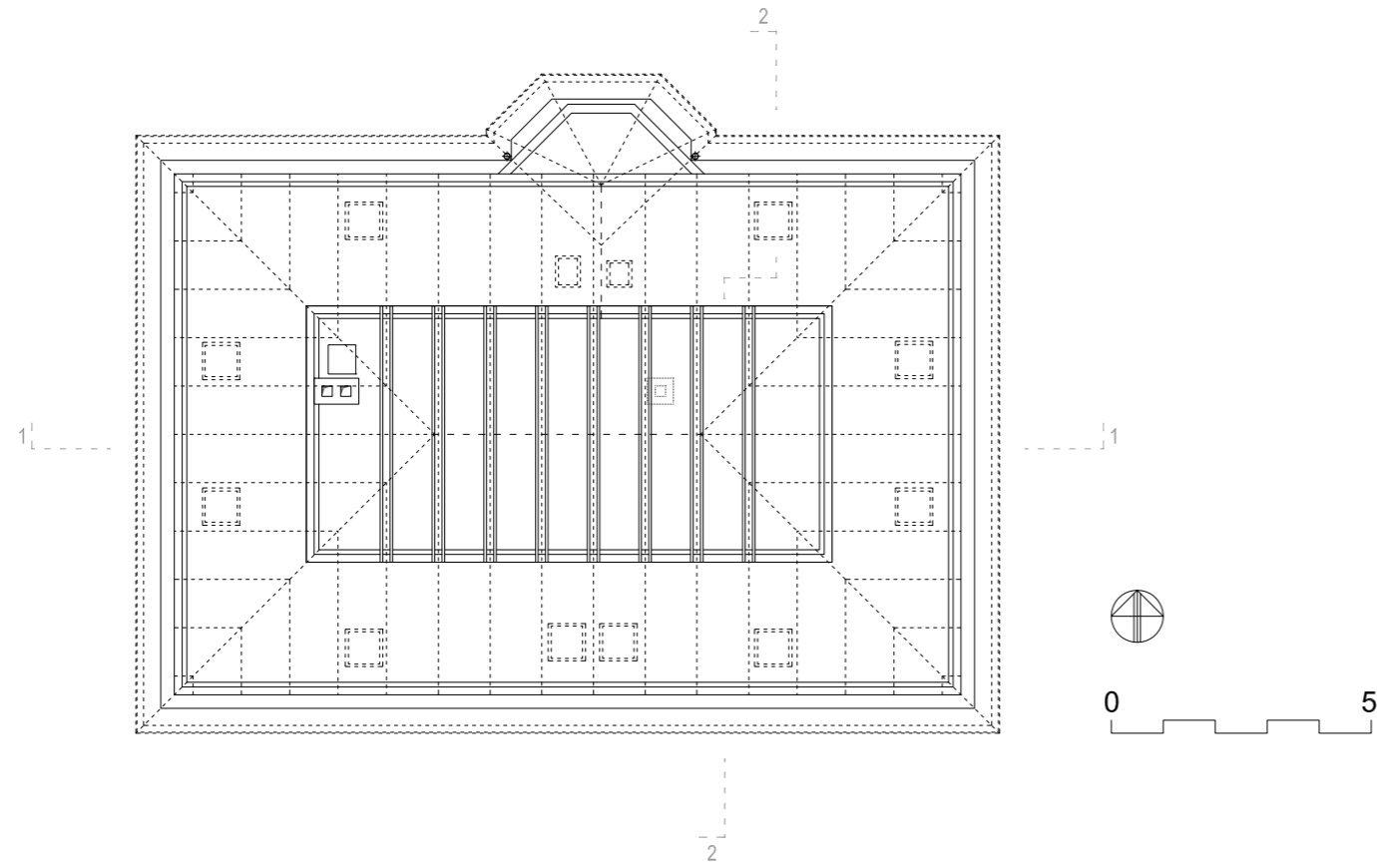
TLOCRT POTKROVLJA

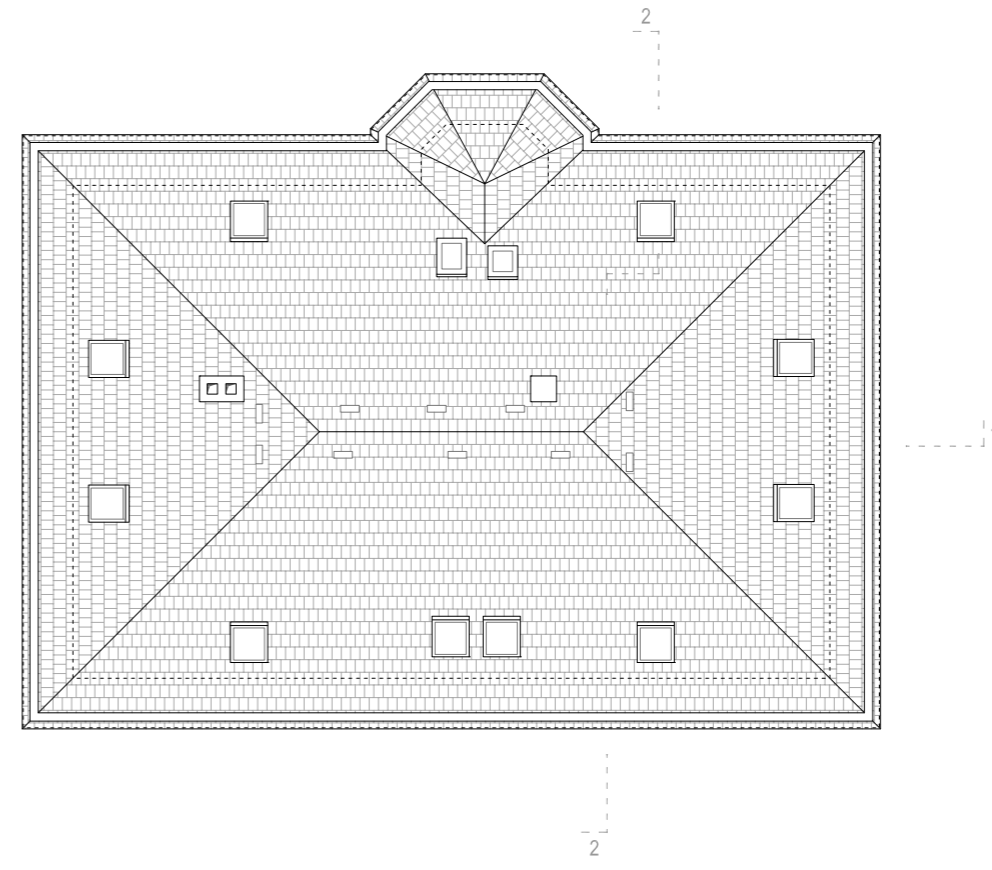
TLOCRT PODRUMA

TLOCRT KATA

TLOCRT KROVIŠTA

TLOCRT KROVA

PRESJEK 1-1

PRESJEK 2-2

Prostorije u podrumu

Prostorije u prizemlju

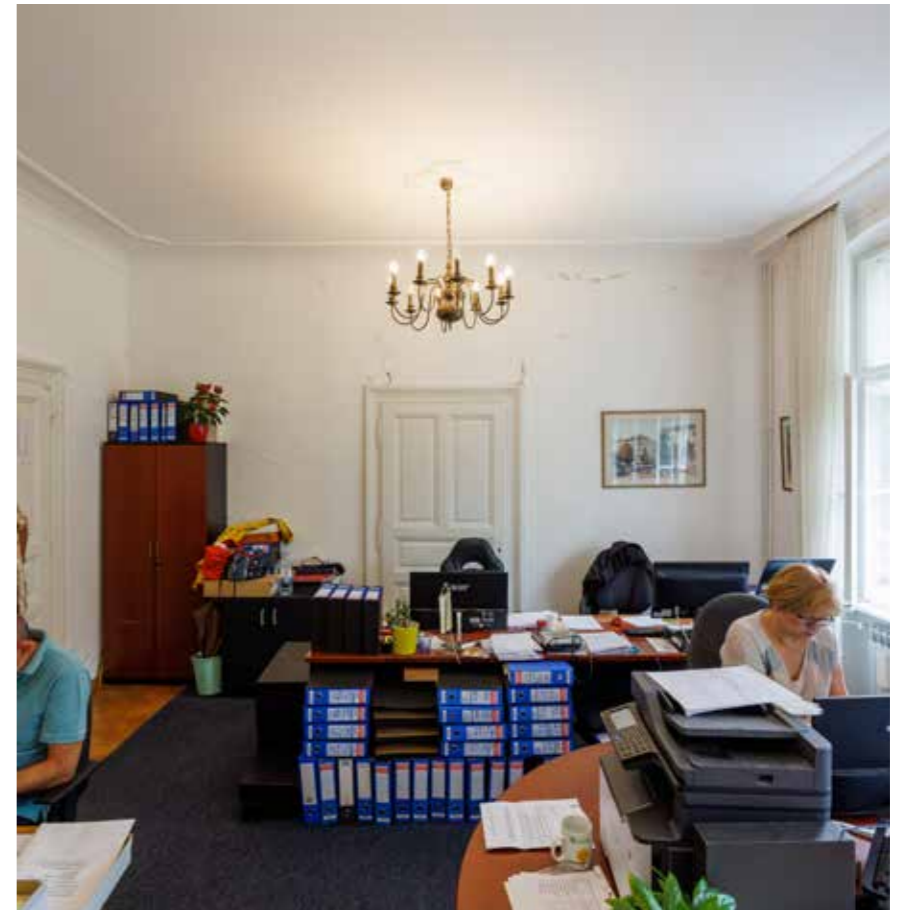
Stubište

Prostorije na prvom katu

Prostorije na prvom katu

istočnom dijelu zgrade osvijetljene su dvama prozorskim otvorima). Prozorski otvori smješteni su u plitkim prozorskim nišama koje su horizontalno zaključene neposredno iznad prozorskog otvora. Ispod istočnog dijela stubišnog kraka formirana je manja servisna prostorija, naknadnim poništavanjem komunikacije visokog prizemlja i podruma; u njoj je danas skladište, no prije je u tom prostoru bila telefonska centrala s radnim mjestom za telefonisticu. Ta prostorija ima mali trokrilni horizontalni prozorski otvor prema prostoru stubišta koji vodi u podrum.

Trostrano zaključen volumen zavojitog stubišta prostorno se ističe iz stražnjeg, sjevernog obodnog zida zgrade. Početak kraka stubišta koji povezuje prizemlje i prvi kat postavljen je u osi s ulaznim hodnikom, što rezultira blagim otklonom volumena stubišta iz centralne osi zgrade prema istoku. Stubište je osvijetljeno visokim pravokutnim prozorskim otvorom na međurazini između visokog prizemlja i prvog kata te manjim, horizontalno položenim prozorom u vrhu prvog kata. Volumen stubišta je u visini prvog kata odijeljen izvornim dvokrilnim, ostakljenim vratnicama od hodnika prvog kata.

Prostorna organizacija prvog kata u velikoj mjeri ponavlja dispoziciju prostorija visokog prizemlja, no ta je etaža viša te je sačuvala izvornu prostornu dispoziciju. Stubište vodi do maloga pravokutnog hodnika iz kojega je moguć pristup u tri uredske prostorije i u uski sanitarni čvor koji se, kao i u visokom prizemlju, nalazi uz zapadni zid stubišta. I tu se tri veće uredske prostorije, razdvojene pregradnim zidovima, nižu uz ulazno pročelje. Manji uredi i servisne prostorije u sjevernom dijelu zgrade odvojeni su od prednjeg dijela nosivim zidom. Na katu se, osim sanitarnog čvora, nalazi još pet uredskih prostorija koje su međusobno povezane prolazima, osim prostorije u jugoistočnom uglu i središnje prostorije uz ulazno pročelje, između kojih je privremeno onemogućena komunikacija formiranjem ormara u niši vrata. No vidljivo je da su vrata koja su povezivala prostorije u nizu uz ulazno pročelje postavljena u enfiladi. Sve uredske prostorije na katu, osim one u jugozapadnom

uglu, osvijetljene su dvama prozorskim otvorima. Prozorske niše su segmentno zaključene, a prozorski otvori (za razliku od prozora u visokom prizemlju) imaju nadsvjetla.

Potkrovlje je 1993. godine adaptirano; izvorni tavanski prostor (koji je služio kao skladište) danas je u upotrebi kao radni prostor. Istodobno s obnovom krovnog pokrova 1993. godine, u potkrovlju je formiran centralno postavljeni dugački hodnik iz kojega se pristupa u pet uredskih prostorija. Sanitarni čvor u L-formi smješten je (kao i na ostalim katovima) uz zapadni zid stubišta te ima svoj uski, izduženi prozorski otvor. Čajna kuhinja, također recentno uređena, nalazi se na zapadnom kraju središnjeg hodnika. Uredske prostorije u sjeverozapadnom i sjeveroistočnom uglu su pravokutne, dok su ostale prostorije kvadratne ili L-tlocrta, da bi se maksimalno iskoristio tavanski prostor. Pregradni zidovi i stropovi formirani su gipsano-kartonskim pločama. Sve prostorije u potkrovlju (i servisne i uredske) osvijetljene su krovnim prozorima.

Podrumu zgrade izvorno se pristupalo stubištem iz visokog prizemlja, no danas je taj pristup onemogućen pregradnjom te je otvoren novi ulaz s izravnim pristupom izvana. Naknadno probijena vrata ulaza u podrum nalaze se na trostranom izbočenju stubišnog volumena na sjevernom zidu zgrade u osi prozorskih otvora stubišta. Podest iza ulaza, kao i početni dio stubišta, blago je zakošen. Izvorno se podrum sastojao od četiri veće prostorije, reflektirajući raspored prostorija na višim katovima. Prostor podruma po dužini presijeca nosivi zid postavljen u odmaku na središnju os građevine prema stražnjem zidu. Sve prostorije podruma nadsvedene su segmentnim bačvastim svodom, kao i otvori prolaza, koji su zaključeni segmentnim lukom, što je konzistentno oblikovanju prolaza na gornjim katovima građevine. Prema tome se može zaključiti da je zgrada građena odjednom, a ne na ostacima neke starije građevine. U podrumu je istočno od stubišta smještena arhiva, kotlovnica za centralno grijanje zapadno od stubišta, pomoćna prostorija za radnike koji rade na održavanju groblja u jugoistočnom dijelu, garderoba, spremište i sanitarni čvor u jugozapadnom dijelu.

Gazišta stuba i podesta popločena su klinker-pločicama u formi opeke; sve prostorije su popločene keramičkim pločicama, kao i zidovi do visine od 140 centimetara.

II.3. Unutarnja oprema

Većina izvornih keramičkih popločenja podova i izvornih parketa zamijenjena je novima. U ulaznom hodniku popločenje je izvedeno pločama od prirodnog kamena na koje su zalijepljeni gumeni otirači radi sprječavanja proklizavanja. Jednako je popločenje i u predvorju u visokom prizemlju, sa soklom od crnog mramora. Četiri prostorije u zapadnom dijelu visokog prizemlja imaju hrastovu parketnu oblogu poda, slaganu u obliku riblje kosti. Prednje dvije prostorije u kojima parket kontinuirano iz jedne prostorije u drugu imaju dimenzije letvica parketa 45 x 5,5 centimetara, dok letvice parketa stražnjih dviju prostorija imaju dimenzije 40 x 5,5 centimetara. Dvije prostorije u istočnom dijelu visokog prizemlja imaju popločenje od prirodnog kamena drugačije boje od onoga u ulaznom hodniku. Hodnik prvog kata ima parketnu podlogu s horizontalno slaganim letvicama te je povišen za četiri centimetra od poda u okolnim prostorijama na istom katu, a postavljen je tijekom uređenja stubišta i potkrovlja 1992./1993. godine. U svim uredskim prostorijama prvog kata je hrastov parket, slagan u obliku riblje kosti, dimenzija 40 x 9,5 centimetara. Sanitarne prostorije i čajna kuhinja u potkrovlju popločene su recentno postavljenim keramičkim pločicama.

Stolarija prozorskih otvora u zgradi je drvena, dvostrukog okvira premazanog bijelom bojom. Vanjski okviri su recentno zamijenjeni novima, no u nekim prostorijama sačuvan je izvorni unutarnji okvir s kovanim elementima.

Ulazna vrata zgrade su dvokrilna s ukladama. Iznad vratnica je nadsvjetlo s rešetkom od kovanog željeza. Većina uskih, horizontalno postavljenih prozorskih otvora podru-

Ulazna vrata na glavnom pročelju

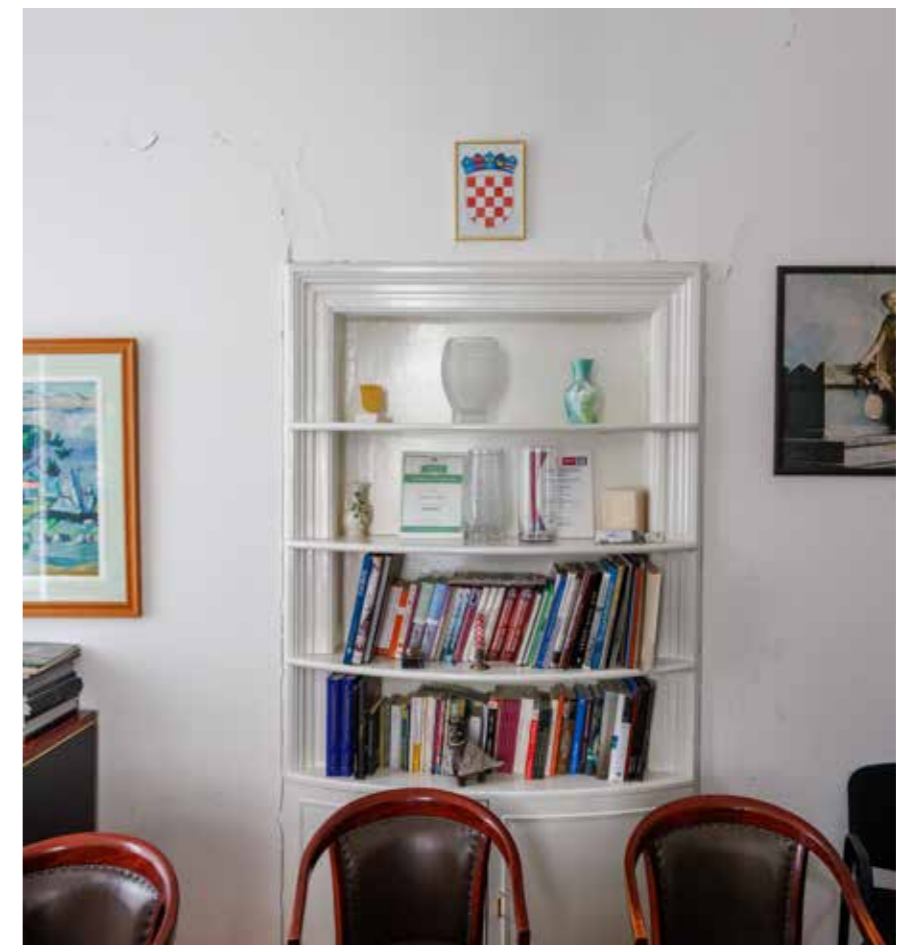
ma ima sačuvanu izvornu rešetku od kovanog željeza ukrašenu parom jednostavno oblikovanih cvjetova.

Stolarija unutarnjih vrata je drvena, obijeljena, uglavnom izvorna. Sastoji se od jednokrlnih vratnica s ukladama i profilacijama na vratnicama i okviru svijetlog prolaza. Drvene vratnice na vrhu stubišta kata su dvokrilne. Gornji dio

Detalji vratnica ulaznih vrata

Vratnice između stubišta i hodnika prvog kata

Zidni ormar na mjestu otvora između jugoistočne i južne prostorije na prvom katu

Stropni ukrasi prostorija prvog kata

Stubište u razini prvog kata

Urezana prozorska ništa stubišta

vratnica ostakljen je s više odvojenih staklenih panela, kao i nadsvjetlo iznad vratnica. Ta vrata imaju sa strane stubišta iznimno ukrašen profilirani okvir s ukladama. Za razliku od visokog prizemlja, većina prolaza na prvom katu ima profilirani drveni okvir vrata s ukladama, što upućuje na reprezentivniji karakter prostorija prvog kata. Na izvornim vratnicama očuvane su izvorne šarke, ali kvake nisu originalne. Vrata servisnih prostorija visokog prizemlja i prvog kata imaju nadsvjetla s četiri odvojena staklena panela. Vratnice i okviri svijetlog prolaza vrata u potkrovlju su od hrastovine i nemaju bojene slojeve. Sva vrata imaju nadsvjetla.

Uredske prostorije na prvom katu su više od prostorija u visokom prizemlju, a prozorske niše zaključene su segmentnim lukom, za razliku od prozorskih niša u prizemlju.

Kaljeva peć u jugoistočnoj prostoriji prvog kata
Metalna vratašca kaljeve peći
Detalj kaljeve peći

Stropovi svih uredskih prostorija na prvom katu ukrašeni su štukaturom u obliku trake s omeđenim jednoprutim pleterom koji kontinuirano stvarajući okvir na stropu. U sredini stropa je i manji okvir štukoukrasa, također s motivom jednoprutog pletera. Štukoukras je rezultat naknadne intervencije, jer ima izrazito šablonski karakter.

Stube zavojitoga stubišta su drvene. Potpuno su, od visokog prizemlja do potkrovlja, zamijenjene u obnovi zgrade, kad je adaptirano potkrovlje i promijenjen pokrov krovišta 1992./1993. godine. Izvorne su stube bile napravljene od drvenih dasaka, a prema usmenom svjedočenju, nove su oblikovane po uzoru na stare. Izvorni rukohvat nije sačuvan; zatečen je jednostavni, drveni, kvadratnog presjeka.

Sačuvana je tek jedna kaljeva peć, u ravnateljstvu u uredu u jugoistočnom uglu zgrade na prvom katu.

U zgradi nisu sačuvana izvorna rasvjetna tijela. U pojedinim prostorijama i hodnicima lusteri su od mjedi u retro stilu, recentno postavljeni, dok je u potkrovlju rasvjeta ugrađena.

II.4. Pročelja

Oblikovanje svih pročelja zgrade je ujednačeno.

Glavno, ulazno pročelje, orijentirano prema jugu, horizontalno je podijeljeno na tri razine i odražava unutarnju podjelu volumena. Sokl zgrade formiran je od dva niza blokova kamena vapnenca tople, žućkaste boje; iznad njega se nastavljaju dvije neprekinute trake stiliziranih rustičnih blokova izvedenih u žbuci. Podrumska razina zaključena je jednostavnim vijencem kvadratnog presjeka. Iznad podrumskog vijenca je ploha zida u razini visokog prizemlja, artikulirana vertikalnim trakama oblikovanim u žbuci. Dodatno je ploha pročelja artikulirana četirima prozorima i vratima bogato profiliranih okvira. Zona visokog prizemlja zaključena je reduciranim vijencem. Iznad nje diže se nešto viša zona prvog kata, artikulirana visokim i uskim pravokutnim prozorskim otvorima uokvirenim bogatom kontinuiranom profilacijom, horizontalnim vijencem i istaknutom prozorskom klupčicom. Klupčica se oslanja na konzole koje su jedini element arhitektonske plastike pročelja koji je dodatno dekoriran povijenim listom akantusa i trima kuglama. Pročelni zid je u vrhu zaključen vijencem, a na rubovima je u zoni visokog prizemlja i prvog kata obrubljen istaknutim ugaonim rustičnim blokovima formiranim u žbuci.

Pročelje je simetrično oblikovano s centralno postavljenim glavnim ulazom, uokvirenim s po dva prozora sa svake strane u zoni visokog prizemlja, dok je zona prvog kata artikulirana s pet prozorskih osi koje se izmjenjuju u pravilnom ritmu. Krajnji zapadni i istočni prozori i donje i gornje razine tek su slijepi otvori, bez svijetlog prozorskog otvora, formirani da bi se generiralo simetrično oblikovanje zidne plohe. Svi elementi arhitektonske plastike pročelja, osim kamenog sokla, izvedeni su u žbuci. Obojenje svih arhitektonskih elemenata svih fasada je jednolično izvedeno u naliču žute oker boje.

Sva četiri pročelja u bitnim elementima oblikovanja ponavljaju istu vertikalnu podjelu na tri zone postavljene na

Južno, glavno pročelje

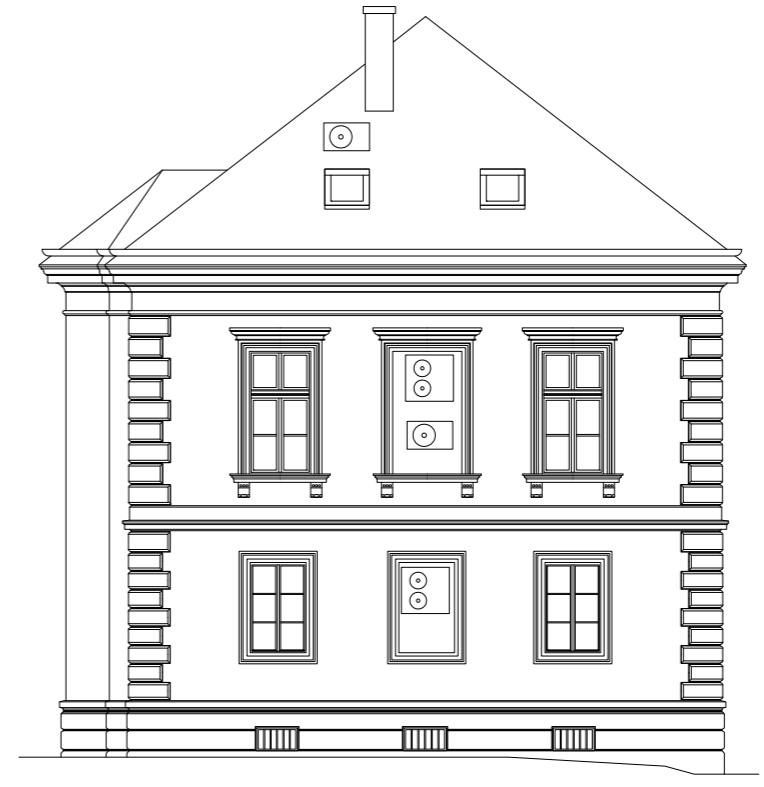
JUŽNO PROČELJE

ISTOČNO PROČELJE

SJEVERNO PROČELJE

ZAPADNO PROČELJE

Istočno pročelje
Profilacija prozorskog okvira na prvom katu

Zapadno pročelje
Profilacija prozorskog okvira u visokom prizemlju

Sjeverno, stražnje pročelje
Konzola prozorske klupčice prozora prvog kata

Prozori visokog prizemlja istočnog pročelja

Prozori prvog kata istočnog pročelja

Završni vijenac

soklu. Ponavlja se isti vokabular artikulacije zidnih ploha. Istočno pročelje artikulirano je u svim zonama trima prozorskim otvorima koji se izmjenjuju u pravilnom ritmu. Prozori su postavljeni u osi, jedan iznad drugog. Svijetli

Ugaoni kvadri formirani u žbuci

otvori središnje prozorske osi su slijepi, baš kao i oni na zapadnom, identično oblikovanom pročelju. Simetriju oblikovanja sjevernog pročelja narušava asimetrično postavljen volumen stubišta. On se u punoj visini

Kameni sokl i prizemni bunjato

sjevernog zida ističe na fasadi; postavljen je istočno u odnosu na centralnu os fasade. Na taj način je s istočne strane stubišta zid pročelja artikuliran tek jednom prozorskom osi s tipičnim, dvostrukim, dvokrilnim prozorima s rasterom

šprljaka. No sa zapadne strane stubišta zid je artikuliran trima prozorskim osima, i to jednim prozorom standardnih dimenzija flankiranim s objiju strana s po jednim prozorom užih dimenzija (i u zoni visokog prizemlja i u zoni prvog kata). U zoni podruma nalazi se tek jedan prozor.

Današnje oblikovanje pročelja nije izvorno, na što upućuju sondažna istraživanja bojenih i žbukanih slojeva te građe fasade, kojima je zaključeno da su fasade izvedene vapneno-cementnom žbukom. Žbuka je aplicirana na istake u opečnoj građi te je tako formirala dijelove arhitektonske plastike, kao što su vijenci i uglovnjaci. Izvorno obojenje stolarije prozora i vratnica ulaznog portala je smeđe boje, a izvorni nalič vanjskih zidova (pronađen tek u tragovima) tankog je nanosa, svjetložute oker boje i vapnenog sastava.

S obzirom na to da su šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća sveobuhvatno obnovljene, arкаде, park, cesta i vrtlarija, moguće je da je u sklopu iste inicijative obnovljena i vanjšina zgrade uprave groblja.³⁹ Djelomična fotografija vanjšine zgrade iz 1976. godine pokazuje svjetlije toniranu arhitektonsku plastiku prozorskih okvira, ulaznih vrata, razdjelnih vijenaca i završnog vijenca zgrade od zidne plohe. Fasade su ponovno žbukane najvjerojatnije nakon 1976. godine.⁴⁰

II.5. Krovšte

Krovšte zgrade je četverostrešno, dok je iznad volumena stubišta višestrešno, podijeljeno u šest dijelova. Krovni pokrov je mijenjan 1992./1993. godine, kad je stariji pokrov od biber-crijepa zamijenjen tegolama u obliku i obojenju biber-crijepa, dok oblik krova nije mijenjan. U istoj intervenciji na obnovi zgrade tavanski prostor preuređen je u

39 KOSIĆ (bilj. 4), 40.

40 Institut za povijest umjetnosti, N-829 – *Pogled na mirogojske arkade s kupole crkve Krista Kralja*, fotografija, Krešimir Tadić, 1976.

urede. Da bi potkrovlje bilo u funkciji, otvoreno je jedanaest krovnih prozora.

II.6. Materijal i tehnika gradnje

Zgrada je izvorno građena od pune opeke formata 30 (29) × 15 (14) × 6,5 cm povezane vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije od 0 do 0,5 centimetara.⁴¹ Vanjšina zgrade ožbukana je vapneno-cementnom žbukom u dva sloja. Podložna gruba žbuka debljeg nanosa (koji varira od 5 do 7 cm) punjena je kamenim agregatom granulacije 0 do 1 cm. Površina je zaglađena finijom žbukom istog sastava sitnije granulacije, od 0 do 0,1 cm. Fina žbuka čini podlogu za završnu toniranu dekorativnu žbuku žutog oker obojenja i srednje zrnate površinske obrade.

Nosivi zidovi podruma su različitih debljina, od 35 do 65 cm, a nosivi zidovi prizemlja i kata debljine 30 i 50 cm. Segmentni bačvasti svodovi, kao i segmentni lukovi u podrumu, građeni su punom opekam, dok stropove prizemlja i kata čine konstrukcije sastavljene od drvenih greda, postavljenih u smjeru sjever – jug, dimenzija 20 x 25 cm.⁴²

U potkrovlju su pregradni zidovi i stropovi prostorija formirani od gipsano-kartonskih ploča. Stolarija je u cijeloj građevini uglavnom izvorna drvena, osim dvokrilnih PVC vrata koja u unutrašnjosti odvajaju ulazni hodnik od predvorja u visokom prizemlju. Krovna konstrukcija je drvena, a krov je četverostrešni, prekriven pokrovom tipa *tegola canadese* u obliku i boji biber-crijepa.

41 Podaci iz elaborata *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na upravnoj zgradi podružnice Gradskih groblja, Zagrebački holding, Špatula*, 2021. godine.

42 *Izvešće o istražnim radovima na konstrukciji upravne zgrade Gradskih groblja*, Laboratorij za ispitivanje konstrukcija Zavoda za tehničku mehaniku pri Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, lipanj 2022., 16–19.

Bunjato u prizemlju, oštećenja

Prostorija u podrumu, oštećenja uslijed prodora vlage

II.7. Građevinsko stanje

Zgrada je pretrpjela oštećenja u potresu 22. ožujka 2020. godine, no pregledom statičara neposredno nakon potresa procijenjeno je da je upotrebljiva bez ograničenja, jer nisu uočena veća oštećenja. Manja oštećenja vide se u nadvojima iznad otvora i na spoju zidova i stropnih konstrukcija. Uz to, u unutrašnjosti je na nosivim zidovima popucala žbuka, uglavnom horizontalnim pukotinama.

Građa vanjskih zidova zatečena je u dosta lošem stanju. Vidljive su veće strukturalne pukotine opečnih elemenata čija je površina trusna. Površinski sloj vezivne žbuke također je trusne strukture i osipa se pri dodiru. Građa je u najvećoj mjeri degradirana nanošenjem vapneno-cementne žbuke na zidnu plohu svih pročelnih zidova u posljednjoj obnovi vanjštine zgrade.

II.8. Okolni prostor

Zgrada uprave groblja nalazi se uz Aleju Hermanna Bolléa, nekadašnju Grobnu cestu, koja je uređena kao kolno-pješачka površina s asfaltiranom podnom plohom. Preko parkirališta ima izlaz i na Remetsku cestu zapadno od nje.

Iza zgrade donedavno se nalazilo gospodarsko dvorište s otvorenim skladištem kamenih ploča te nekoliko prizemnih objekata koji su služili kao skladište, stolarska, klesarska i mehaničarka radionica, garderobe s uredima i garaža za mehanizaciju. Još recentno je to dvorište, zajedno s upravnom zgradom, od Aleje Hermanna Bolléa odvajao drvored breza posađenih uz cestu, postavljajući vizualnu granicu između dvorišta i groblja. Srušen je i zid od opeke, koji je još od Gajeva vremena odvajao gospodarsko dvorište od Aleje Hermanna Bolléa. Danas je podna ploha gospodarskog dvorišta potpuno asfaltirana; ostala je samo najjužnija

Šume na Mirogoju, pogled s istoka

Srušene gospodarske zgrade u dvorištu sjeverno od upravne zgrade

gospodarska zgrada L-tlocrta, dok su ostale zgrade (čiji se kontinuitet može pratiti još od Gajeva vremena) srušene 2019. godine. Na mjestu nekadašnjega Gajeva kuhinjskog vrta i voćnjaka sada je parkiralište potpuno asfaltirane podne plohe bez stabala ili niskog raslinja.

Južno od zgrade je gusta park-šuma, zaštićena Generalnim urbanističkim planom Zagreba kao *Osobito vrijedno područje prirodne cjeline*.

GENEZA GRADNJE I ADAPTACIJE

Današnja zgrada uprave Gradskih groblja na Mirogoju sagrađena je 1890. godine kao kuća za upravitelja groblja. Još 1874. godine inženjer Rupert Melkus u obraćanju gradskim zastupnicima glede potrebe uređenja groblja na Mirogoju obrazlaže zašto je potrebno obnoviti zgradu u kojoj stanuje upravitelj groblja; stoga se može pretpostaviti da je upravitelj groblja stanovao u nekadašnjem Gajevu ljetnikovcu. Melkusov je prijedlog bio pozitivno prihvaćen te je određeno da gradski mjernik pripremi troškovnik za navedene radove, no nije poznato jesu li radovi obavljani. Iduće godine, nakon povratka s putovanja u Italiju, inženjer Melkus izradio je projekt sveobuhvatnoga arhitektonskog i prostornog uređenja glavnog općinskog groblja na Mirogoju te predložio da se stan za upravitelja groblja zajedno s pisarnicom sagradi uz centralnu katoličku kapelu na ulazu u groblje. No do realizacije Melkusova projekta nije došlo. Dužnost upravitelja groblja definitivno je ustanovljena tek 1883. godine te se, s obzirom na loše stanje Gajeva ljetnikovca (koji će biti porušen 1895.), trebala iz temelja sagraditi nova kuća za stan upravitelja groblja. Četiri godine poslije, 1889., Općina je odobrila raspisivanje natječaja za gradnju upraviteljeve kuće. Realizacija projekta povjerena je graditeljima Vjekoslavu Šafraneku i Robertu Wiesneru. Sam autor projekta kuće upravitelja groblja nije identificiran, kao ni nacrti prema kojima je kuća građena. No moguće je da su graditelji bili sami autori projekta, za koje je poznato da su i projektirali kuće koje su gradili.

III.1. Natječaj za gradnju kuće za stan upravitelja groblja 1889. godine

Tijekom četvrte Gradske skupštine zastupnika Zagreba, održane 18. veljače 1889. godine, zastupnici su raspravljali o tome da se ukine raspisani natječaj od 23. siječnja za gradnju kuće upravitelja groblja na Mirogoju, u iznosu od 10.100

forinti.⁴³ Umjesto njega trebala se raspisati nova dražba »... u kojoj bi se pojedine radnje izdale dotičnim obrtnikom, a ne kao što je sada naumljeno jednomu poduzetniku«. Potaknuto je Gradsko poglavarstvo da gradskim zastupnicima predloži postupak koji bi se primjenjivao tijekom budućih gradnji građevina u vlasništvu grada, a koji bi omogućio sudjelovanje većega broja obrtnika koji se natječu za posao gradnje, što je i učinjeno na sjednici u ožujku iste godine. Prijedlog ukinuća već raspisanog natječaja za gradnju upraviteljeve kuće upućen je građevnom odboru na raspravu. Upravitelj groblja u to je vrijeme već stanovao na Mirogoju jer je tijekom iste sjednice, od 18. veljače, odobren obračun »... glede popravaka, obavljenih na kući, u kojoj stanuje upravitelj groblja u Mirogoju, te po kojem pripada poduzetniku u ime zaslužbine 46 forinti, 32 novčića«.

Devetoga svibnja iste godine zastupnici u Skupštini grada Zagreba opet su raspravljali o gradnji stana upravitelja groblja.⁴⁴ Zastupnik Folnegović obavijestio je ostale zastupnike o uspjehu održanog natječaja za gradnju zgrade. U ime građevnog odbora, Folnegović je predložio da se za izvođenje radova prihvate ponude sljedećih graditelja i majstora (uz parcijalnu redukciju cijene koju su ponudili): za zidarske, klesarske, kovačke, kiparske radove, nabave traverza i gline-nih cijevi, dovoz materijala i nasipavanje gradilišta predlaže Šafraneka i Wiesnera, za tesarske radove u gradnji kuće predlaže ponudu Vjekoslava Heinzela, za krovopokrivačke radove ponudu Hinka Bauera, za limarske radove ponudu Josipa Duseka, zatim ponudu Pavla Kelemena za stolarske radove, ponudu Mirka Breceka za bravarske radove, ponudu Dragutina Uhrla za ličilačke i slikarske radove, ponudu Antuna Gnezde za staklarske radove i onu Josipa Horvatića za pećarske radove. Prijedlog zastupnika Folnegovića u Skup-

43 DAZG, Zapisnik IV. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba držane 18. veljače 1889. pod predsjedanjem priv. vrh. grad. načelnika presv. g. Ignjata Siebera, §38, §41, 16. U zapisniku se navodi datum »23. veljače ove godine«, međutim prethodna je sjednica bila 23. siječnja, pa je to vjerojatno *lapsus calami*.

44 DAZG, Zapisnik IX. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba držane 9. i 13. svibnja 1889. pod predsjedanjem grad. podnačelnika g. Milana Stankovića, §192, 41.

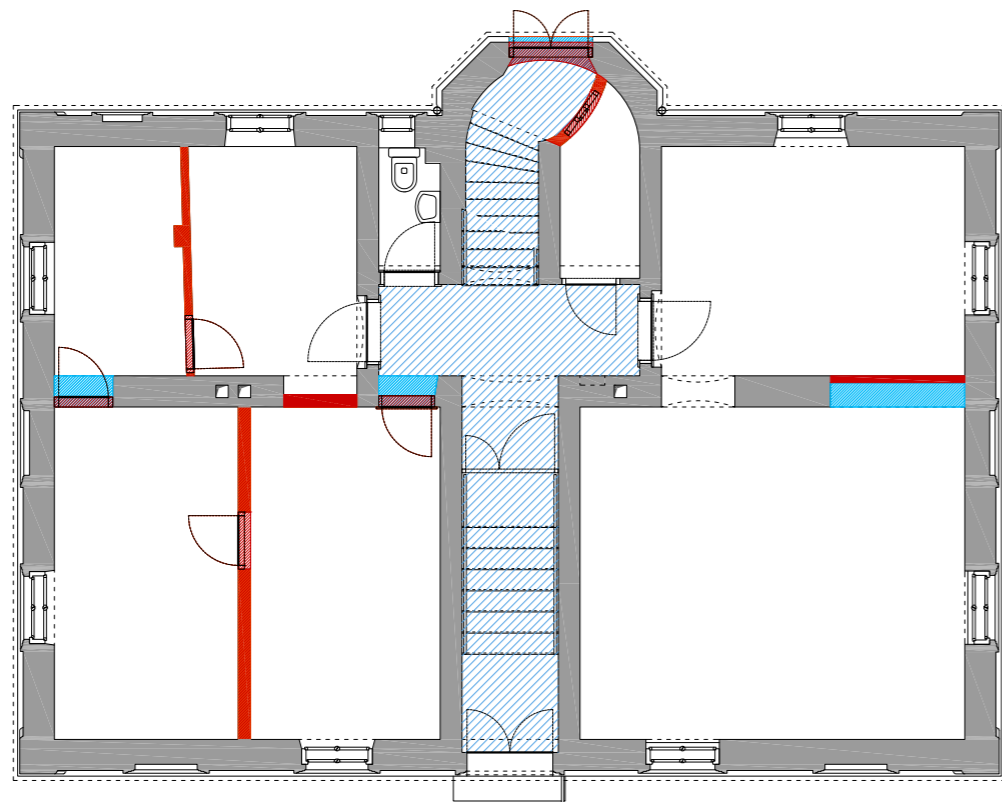
štini je prihvaćen jednoglasno. Prilikom rasprave i glasovanja o tom prijedlogu, zastupnik Ivan Krapac predložio je »neka se ovom spodom priredi i stan za katoličkoga svećenika, koji bi stanovao u Mirogoju«. I taj je prijedlog jednoglasno prihvaćen te upućen na građevni odbor. Gdje se točno nalazio stan za katoličkog svećenika, nije poznato.

Na sjednici zastupnika zagrebačke Skupštine u ožujku 1890. godine odobren je konačni obračun i isplata honorara graditeljima i majstorima koji su radili na gradnje kuće upravitelja groblja, što znači da je gradnja zgrade do tada bila dogotovljena.⁴⁵ Vjekoslav Šafraneku i Robertu Wiesneru za zidarske radove isplaćeno je 5165 forinti i 16 novčića; Vjekoslav Heinzlu za tesarske radove 1121 forinti i 13 novčića; Hinku Baueru za pokrivačke radove 198 forinti i 38 novčića; Josipu Duseku za limarske radnje 253 forinte i 62 novčića; Pavlu Kelemenu za stolarske radove 1199 forinti i 99 novčića; Mirku Breceku za bravarske radnje 393 forinte i 46 novčića; Dragutinu Uhrlu za ličilačke i slikarske radove 167 forinti i 30 novčića; Antunu Gnezdi za staklarske radove 100 forinti i 40 novčića, a Josipu Horvatiću za pećarske radove 213 forinti i 76 novčića. »Ukupno 8813 for. 20 novčića, odnosno po odbitku na to plaćenih 7352 for., ostatak od 1461 for. 20 novčića.«

III.2. Naknadne intervencije i adaptacije

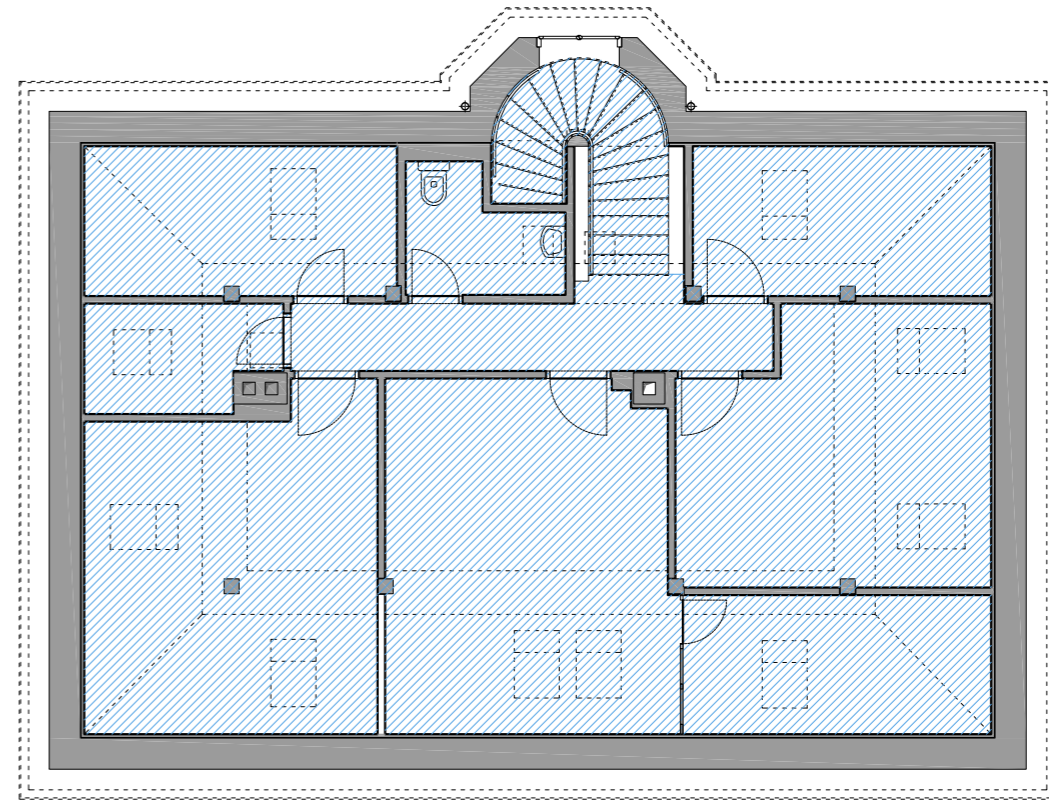
Iz dopisa Socijalnoga odsjeka Gradskog poglavarstva u Zagrebu od 11. travnja 1929. godine, doznaje se da je mrtvačnici na Mirogoju prijeko potrebna obnova krova. No u istom dopisu spominje se da su i krovovi dvorišnih zgrada uprave groblja također u lošem stanju. Posebno se ističe sjenik upravitelja groblja, koji »... ne služi nikako na čast

45 DAZG, Zapisnik III. skupštine zastupstva sl. i kr. glav. grada Zagreba, držane 3. veljače 1890. pod predsjedanjem gradskog načelnika velem. gosp. Dr. Milana Amruša, §21, 7.

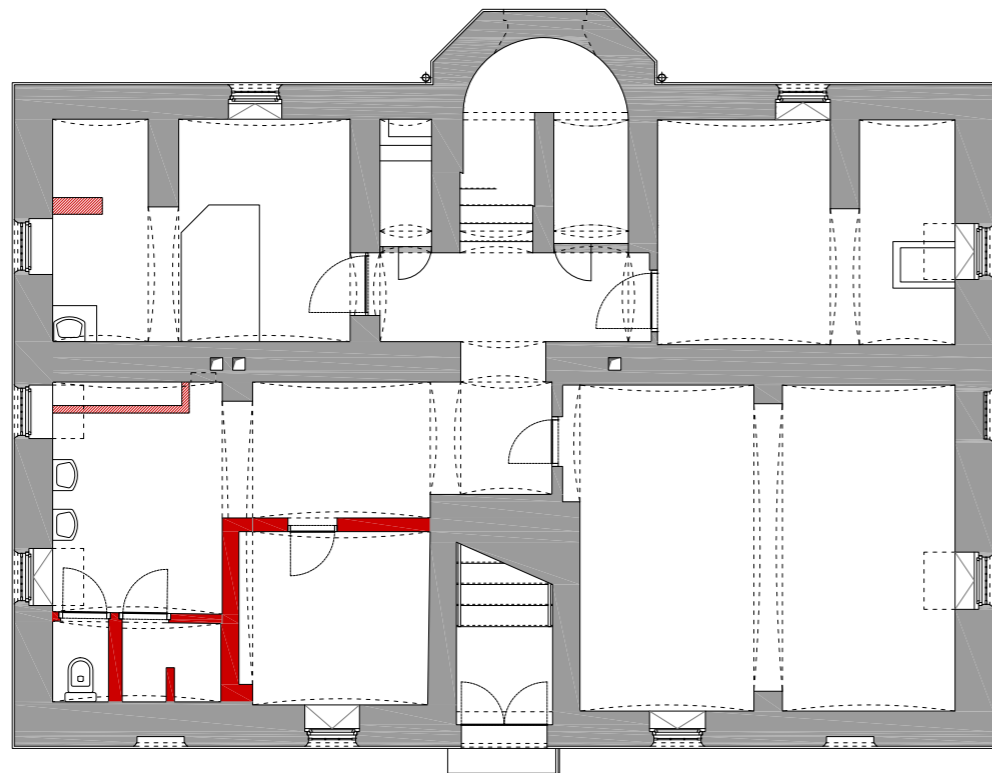
■ sredina XX.st.
■ 1993. - preoblikovanje podne površine

TLOCRT PRIZEMLJA

■ 1993. - prenamjena tavana u uredske prostorije

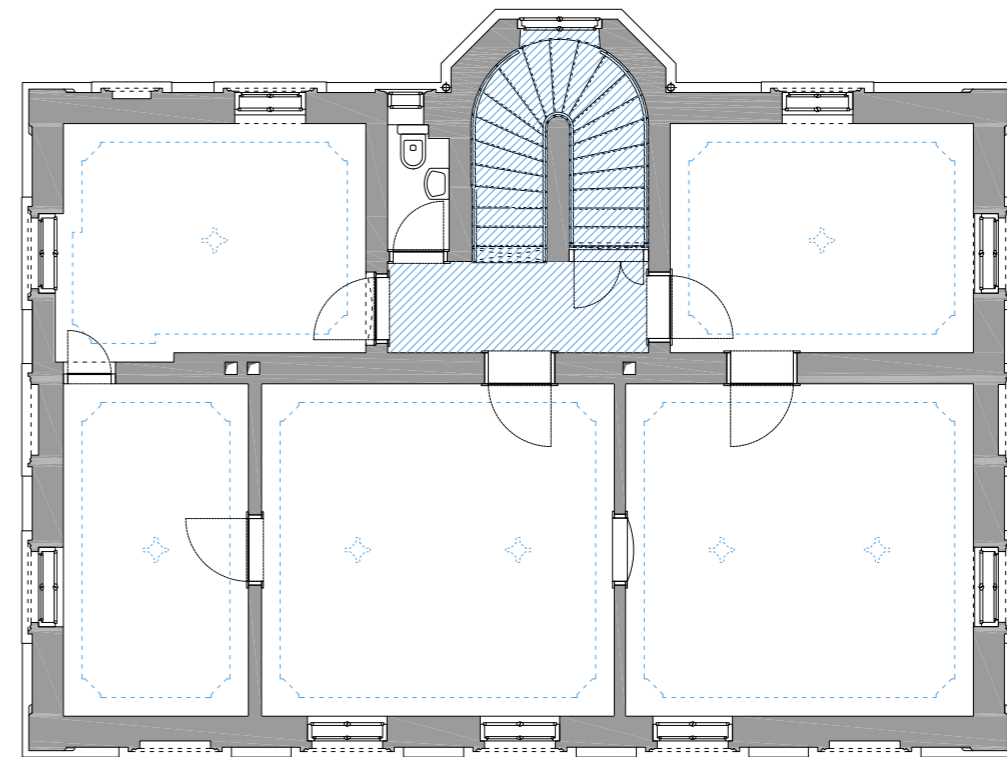
TLOCRT POTKROVLJA

■ sredina XX.st.

TLOCRT PODRUMA

Tlocrti s prikazanim fazama gradnje

■ 1993. - preoblikovanje podne površine i postavljanje štuko ukrasa u uredskim prostorijama

TLOCRT KATA

Mirogojske arkade s upravnom zgradom Gradskih groblja u pozadini, snimio Krešimir Tadić, 1976., IPU

gradskoj općini«. ⁴⁶ U istom dopisu navodi se i da upravna zgrada i stan upravitelja groblja također iziskuju mnoge popravke. Nije poznato je li i kada do popravaka došlo. Sigurno je da je još tridesetih godina prošloga stoljeća zgrada, osim u poslovne svrhe kao zgrada uprave groblja, služila i kao službeni stan upravitelja groblja. ⁴⁷

Prema oblikovnim karakteristikama moguće je zaključiti da je zapadna prostorija uz ulazno pročelje visokog prizemlja pregrađena naknadno, vjerojatno sredinom 20. stoljeća; u tom je zahvatu otvoren ulaz u novoformiranu prostoriju uz ulazni hodnik iz predvorja. I pregradnja začelne prostorije u zapadnom dijelu visokog prizemlja vjerojatno je dio iste intervencije. Istodobno je zatvorena komunikacija visokog prizemlja i podruma pregradnjom prostora stubišta te je formirana telefonska centrala ispod stubišnog kraka kao za-

sebna prostorija. Tada je otvoren ulaz u podrum sa stražnje strane zgrade, na njezinu sjevernom pročelju.

Između 1976. i 1990. godine nanovo je ožbukana i obojena vanjšina zgrade; temeljito je otučena izvorna žbuka (s elemenata arhitektonske plastike, ali i sa zidnih ploha) te su nanosena dva sloja nove vapneno-cementne žbuke, na koje je postavljena završna tonirana dekorativna žbuka žutog oker obojenja i srednje zrnate površinske obrade. ⁴⁸

Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu 27. rujna 1991. godine izdao je dozvolu investitoru Gradska groblja Mirogoj za gradnju upravne zgrade RO Gradska groblja Mirogoj. ⁴⁹ Autor idejnog projekta bio je arhitekt Velimir Neidhardt, odgovorni projektant arhitekt Zdenko Crvić, a suradnica arhitektonska tehničarka Vesna Pastuović. U tehničkoj dokumentaciji arhitektonskog projekta iz travnja 1991. godine razrađen je projekt proširenja upravne zgrade dogradnjom zasebnog objekta s njezine zapadne strane. Dogradnja upravne zgrade planirana je u PUP-u Gaja urni i Gradskoga groblja Mirogoj u Zagrebu, usvojenom još 1982. godine. Namjera je bila da se proširenjem upravne zgrade dobije dodatni prostor za izložbeni salon, dvoranu za sastanke, hal za stranke, blagovaonicu i ostale sadržaje. Tročlani tim Zavoda za planiranje razvoja i zaštitu čovjekova okoliša predložio je da se zgrada »... izgradi na asfaltnoj površini gospodarskog dvorišta, koje se nalazi sa stražnje strane postojeće upravne zgrade i nije vidljivo s ulice«. ⁵⁰ Planirana dogradnja bila je pravokutne

osnove; trebala se sastojati od podruma i prizemlja, ukupne kvadrature 740 m² i biti povezana hodnikom s postojećom upravnom zgradom tzv. toplom vezom. U prizemlju aneksa (gdje je predviđena interakcija s posjetiteljima) bio je predviđen ulazni trijem, hal za stranke sa šalterima i kartotekom, pravna služba, izložbeni salon, dvorana za dogovore i sanitarni čvor. U podrumu nove zgrade, namijenjenom isključivo zaposlenicima, trebala se nalaziti kuhinja sa spremištem, blagovaonica, dvorana za sastanke, sanitarni čvor, ženske garderobe sa sanitarijama za otprilike 20 osoba. Komisija za ocjenu arhitektonskih rješenja Gradskoga poglavarstva grada Zagreba na sjednici održanoj 14. studenoga 1995. godine pozitivno je ocijenila projekt dogradnje aneksa upravne zgrade na Mirogoju, pod uvjetom da se gradnjom nove zgrade » ... treba sačuvati postojeća vegetacija, dojam parka i postojeći ambijent«. ⁵¹ No Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu 10. listopada 1995. godine ocijenio je neprihvatljivim novopredloženo idejno rješenje dogradnje upravne zgrade arhitekta Velimira Neidhardta, s obzirom na to da propisani posebni uvjeti zaštite, kojima se uvjetuje gradnja, dopuštaju gradnju objekta tek znatno manjih tlocrtnih gabarita te da arhitektura dograđenog objekta ne bi trebala odudarati od postojećeg ambijenta. ⁵²

Nedostatak uredskog prostora uprave Gradskih groblja riješen je umjesto dogradnjom aneksa, adaptacijom tavanškog prostora u postojećoj zgradi uprave groblja. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu izdao je investitoru Gradska groblja Mirogoj iz Zagreba 20. srpnja 1993. godine dozvolu za adaptaciju potkrovlja na upravnoj zgradi na adresi Mirogoj 10. Projekt adaptacije izradilo je poduzeće CAPITAL ING. ⁵³ Odgovorni projektant bio je inženjer Davor Plenković, dok je projektant voditelj bio tehničar Vjekoslav Perinić. Tavanski prostor zgrade

46 DAZG – 1122, GPZ, Građevni odjel 288/2, Mirogoj, dopis od 11. travnja 1929. godine.

47 Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Zagreb, *Konzervatorske smjernice za dogradnju zgrade uprave Gradskih groblja na Mirogoju*, Zagreb, srpanj 1997.

48 Podaci iz elaborata *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na upravnoj zgradi podružnice Gradskih groblja, Zagrebački holding*, Špatula, 2021. godine.

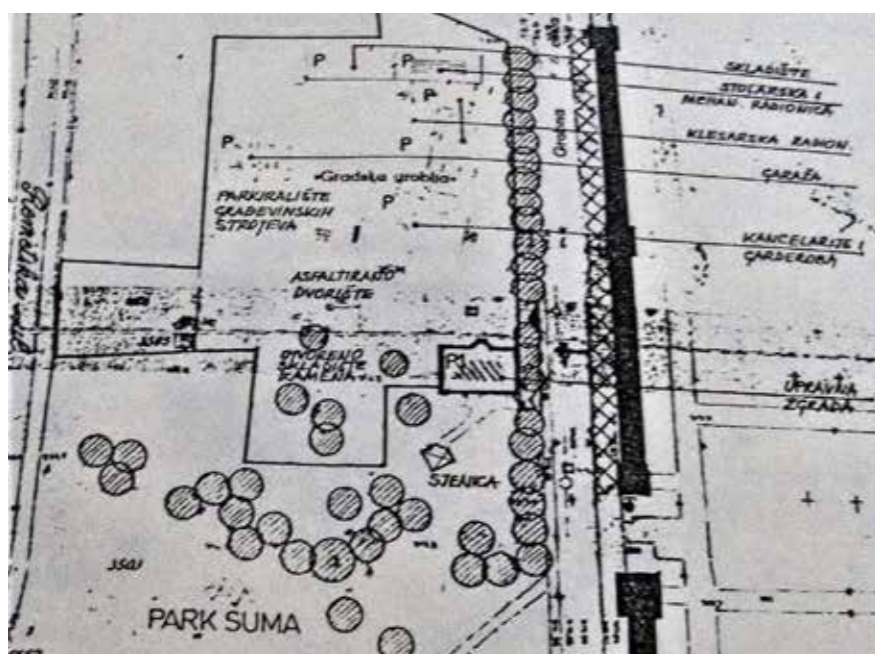
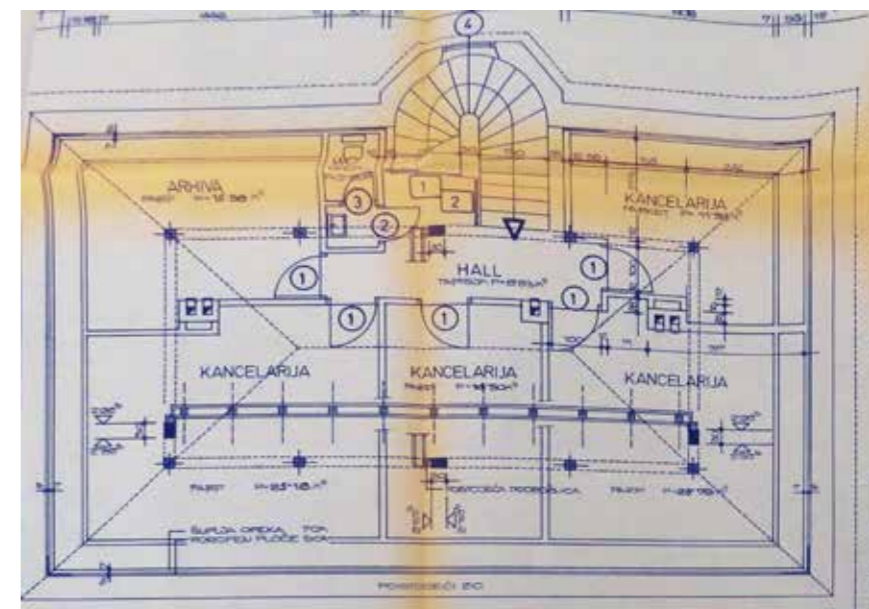
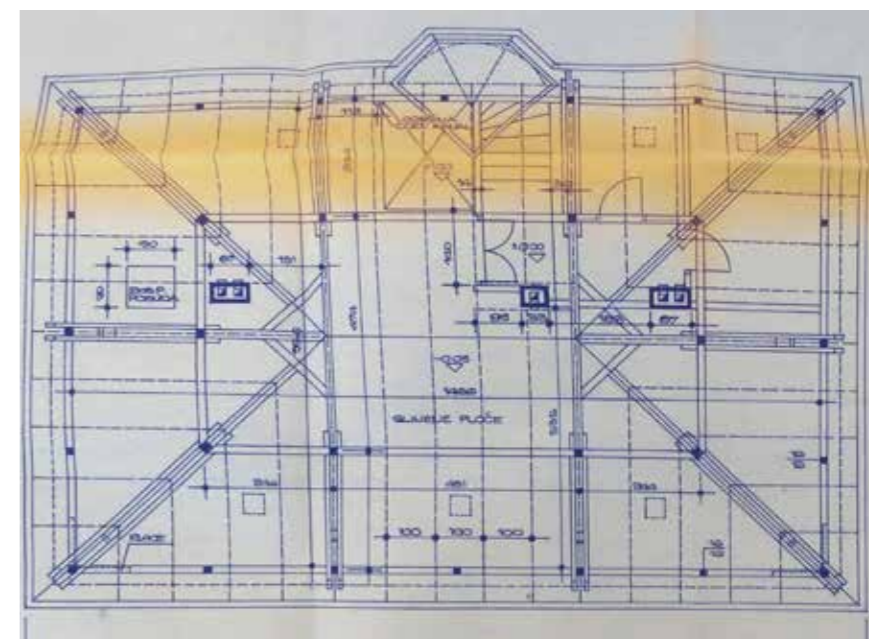
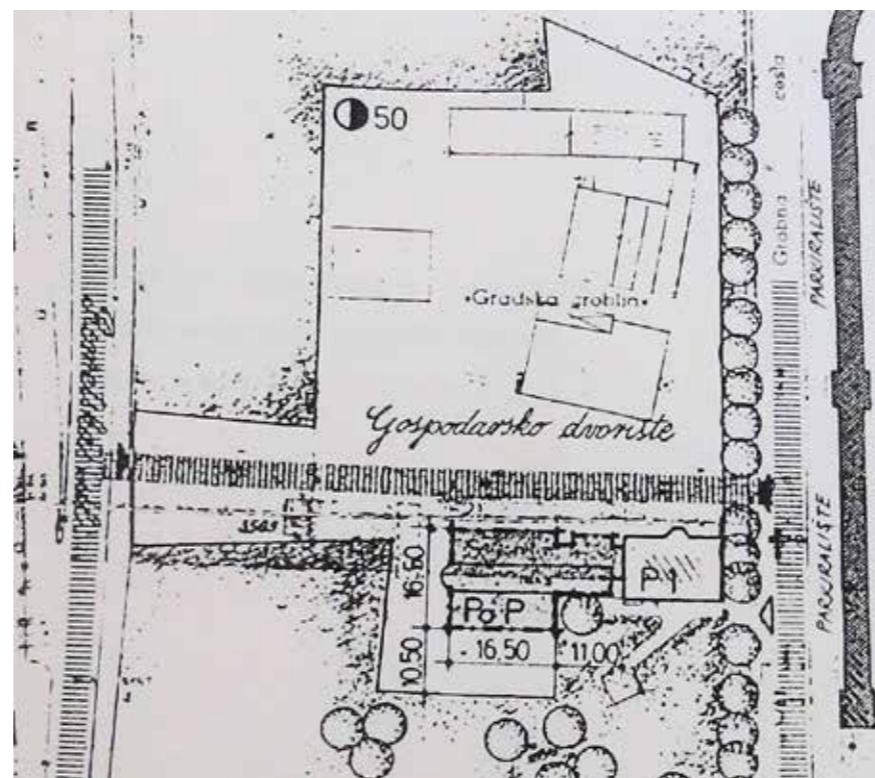
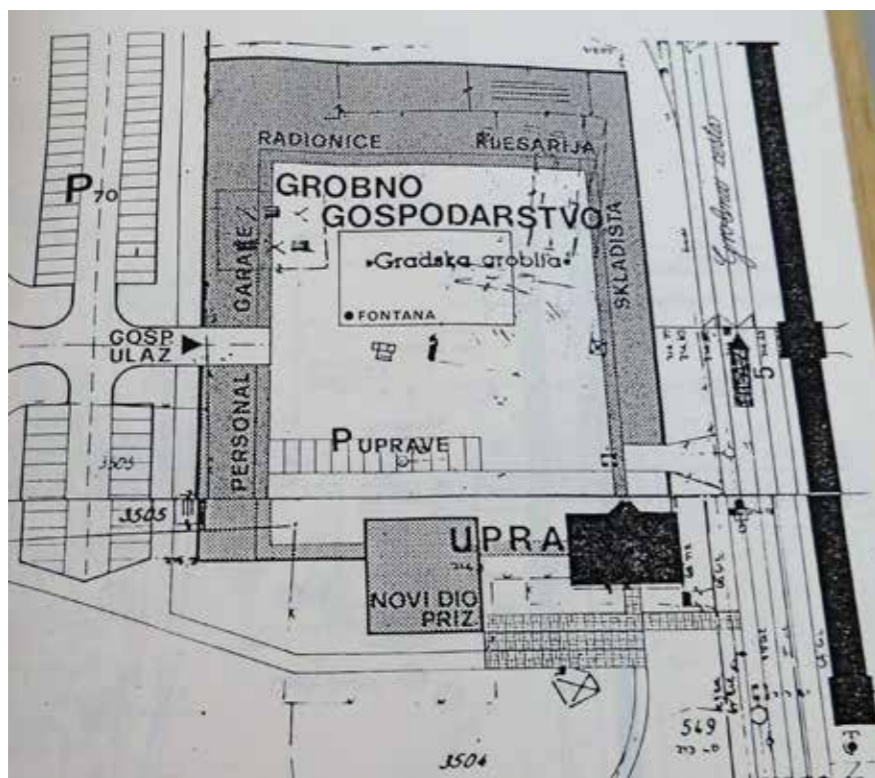
49 Građevinska radna organizacija Tehnika, Trnjanska bb, Zagreb. Dokumentacija Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Zagreb. U prezentiranoj tehničkoj dokumentaciji arhitektonskog projekta, Građevno poduzeće Tehnika nije definiralo materijale površinskih obrada i boje pročelja i krova, pa su konzervatori izdali tek uvjetnu dozvolu.)

50 Dokumentacija Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Zagreb, Zavod za planiranje razvoja i zaštitu čovjekova okoliša grada Zagreba, *Uvjeti uređenja prostora za dogradnju upravne zgrade „Gradska groblja“*, Zagreb, travanj 1991., 2.

51 Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Zagreb, 360-1/93-01/279, god. 1993.

52 Isto.

53 CAPITAL ING, poduzeće za inženjering s p.o., Horvatovac 18, Zagreb.

Projekt proširenja upravne zgrade, izvod iz urbanističkog projekta Gaj urni i Groblje Mirogoj, 1982., GZZS

Postojeće stanje, 1991.

uprave groblja, neto površine 122,15 m² prenamijenjen je u četiri ureda, prostor za arhivu, jedan sanitarni čvor i hodnik. Projektom je predviđeno da oblik i izgled krova ostane isti kao i prije adaptacije, a da se postojeći manji krovni prozori

Projekt dogradnje upravne zgrade Gradskih groblja, 1991., »Tehnika«

zamijene novima i većima. Postojeći krovni pokrov od biber-crijepa zamijenjen je pokrovom tipa *tegola canadese* u obliku i boji biber-crijepa koji je postavljen na daske pribijene na postojeće rogove, a na postojećem drvenom gredniku izvedena je nova AB ploča.⁵⁴ Iznad postojećega stropa prvog kata, od drvenoga grednika, postavljen je novi strop od fert gredica s horizontalnim serklažom koji se trebao izvesti u postojećem zidu od opeke. Da bi se dobila veća iskoristiva površina, vezne grede krovišta su uklonjene, a drveni stupovi zamijenjeni novim armiranobetonskim koji se oslanja na nove armiranobetonske grede. Na fasadi zgrade nisu bili previđeni nikakvi zahvati. Projektom je bila predviđena i gradnja pregradnih zidova prostorija od porolit opeke raznih debljina, a na podove u prostorijama postavljen je klasični hrastov parket prve klase na cementnu glazuru ispod koje je

54 Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Zagreb, Glavni projekt. Tehnička dokumentacija za dobivanje građevinske dozvole i izvođenje adaptacije potkrovlja na upravnoj zgradi Mirogoj 10, CAPITAL ING s.p.o., Zagreb, svibanj 1993., 2.

Postojeće stanje potkrovlja prije adaptacije iz 1993., projekt »Capital Ing«

Projekt adaptacije potkrovlja upravne zgrade, 1993., projekt »Capital Ing«

sloj stiropora. Strop prostorija čini brodski pod, a postojeći dimnjaci nisu mijenjani ni dograđivani.⁵⁵

55 Dokumentacija Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu. Glavni projekt. Tehnička dokumentacija za dobivanje građevinske dozvole i izvođenje adaptacije potkrovlja na upravnoj zgradi Mirogoj 10, CAPITAL ING s.p.o., Zagreb, svibanj 1993., 28–31.

Prvonagrađeni rad za dogradnju upravne zgrade, 2007., autori Tin Sven Franić, Vanja Rister, Arhitektonski fakultet – Zavod za arhitekturu

Izvedbeni projekt dogradnje upravne zgrade na Mirogoju, Arhitektonski fakultet – Zavod za arhitekturu

Izvedbeni projekt dogradnje upravne zgrade na Mirogoju, Arhitektonski fakultet – Zavod za arhitekturu

U srpnju 2002. godine ponovno se aktivira inicijativa u sklopu uprave Gradskih groblja da se prošire kapaciteti upravne zgrade. S rastom djelokruga rada uprave groblja, postojeća zgrada više nije adekvatno zadovoljavala sve po-

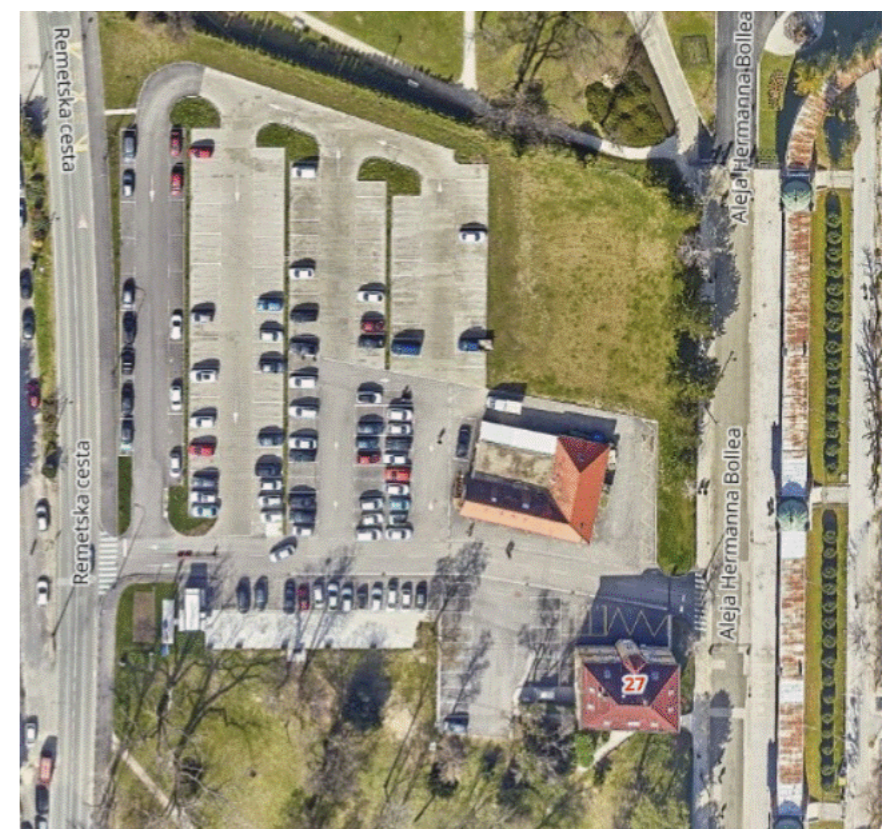
trebe pa se javila potreba razdvajanja i dopunjavanja pojedinih funkcija. Uprava je namjeravala objaviti natječaj za gradnju aneksa upravne zgrade ukupne tlocrtne površine 800 m² i uređenje gospodarskog dvorišta. Aneks se sada, za razliku od projekta arhitekta Neidhardta, trebao sastojati od čak tri etaže: podruma, prizemlja i kata. U podrumu je bio predviđen restoran s kuhinjom za oko stotinu ljudi, prateće servisne prostorije i kotlovnica. U prizemlju se trebala smjestiti pravna služba, kartoteka, blagajna i šest referenata za prodajne usluge, proizvode i opremu, prostor za građane, sanitarni čvor i recepcija. Na katu je bio predviđen niz uredskih prostorija računovodstva i pravne službe. U gospodarskom dvorištu trebalo je osmisliti prostore za garaže, skladište, servisne radionice, građevinsko-klesarsku radionicu, garderobe i urede, ukupne površine 4300 m² s parkirališnom zonom. Program urbanističko-arhitektonskog natječaja izradio je za upravu Gradskih groblja 1998. godine Gradski zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu okoliša. Osim toga, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode izradio je konzervatorske smjernice za dogradnju zgrade uprave Gradskih groblja na Mirogoju u srpnju 1997. godine.⁵⁶

Gradsko poglavarstvo 2007. godine raspisalo je natječaj za izradu idejnog arhitektonsko-urbanističkog rješenja za kompleks dogradnje upravne zgrade, zgrada gospodarskih prostorija i uređivanje okoliša Gradskih groblja na Mirogoju s trafostanicom.⁵⁷ Prva nagrada dodijeljena je arhitektima Tinu Svenu Franiću i Vanji Rister iz Zavoda za arhitekturu Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, a Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode 19. ožujka 2012. izdao je prethodno odobrenje za dogradnju prema glavnom arhitektonskom projektu izrađenom u Zavodu za arhitekturu iz Zagreba.⁵⁸

56 Dokumentacija Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu, *Konzervatorske smjernice za dogradnju zgrade uprave Gradskih groblja na Mirogoju*, Zagreb, srpanj 1997.

57 Provoditelj natječaja bilo je Društvo arhitekata Zagreb.

58 Dokumentacija Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu, 612-08/12-06/9 I dio, god. 2012.

Pogled iz zraka, 2014.

Pogled iz zraka, 2022.

IV.

VALORIZACIJA
PROSTORNO-
ARCHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA

Jednokatna zidana zgrada uprave Gradskih groblja sa-
građena je 1890. godine kao stambena kuća za potrebe
upravitelja groblja. Kako je već spomenuto, gradili su je
Vjekoslav Šafranek i Robert Wiesner prema projektu zasad
nepoznatog autora. Tri godine prije početka gradnje zgra-
de, sagrađena je zgrada mrtvačnice prema projektu Ruper-
ta Melkusa, koji je očito i dalje imao važnu projektantsku
ulogu na Mirogoju, unatoč tome što je angažiran Herman
Bollé na projektiranju obodnog zida unutarnjeg dijela gro-
blja, s arkadama, paviljonima i kapelama koje je izvorno
zamislilo Melkus. Melkus umire u 59. godini, godinu dana
nakon što je dovršena gradnja zgrade upravitelja groblja,
pa se ne može isključiti mogućnost da je on autor njezina
projekta.⁵⁹

Međutim, s obzirom na sličnosti s drugim stambenim kuća-
ma koje je Građevinsko poduzeće *Šafranek i Wiesner* gra-
dilo upravo u to vrijeme, moguće je atribuirati projekt kuće
za stan upravitelja groblja samim graditeljima, Vjekoslavu
Šafraneku i Robertu Wiesneru. Sličnosti u tretiranju zidnih
ploha, arhitektonskoj plastici i prozorskim profilacijama
mogu se uočiti na zgradi župnog dvora sv. Marka evandeli-
sta na Gornjem gradu, koju su Šafranek i Wiesner dogradili
i oblikovali pročelja 1891. godine. Tlocrtna organizacija
slična je onoj kuće Schneider (Frankopanska 4), koju su
Šafranek i Wiesner projektirali i izgradili 1887. godine.⁶⁰

Pročelja upravne zgrade Gradskih groblja nemaju bogat re-
pertoar arhitektonske plastike i suzdržanih su stilskih obi-
lježja neorenesanse, u vremenu kad u zagrebačkoj stam-
benoj arhitekturi dominiraju neobarokni oblici kasnog
historicisma. U unutarnjoj organizaciji prostora zgrade s
lakoćom se raspoznaju karakteristike stambene arhitekture
visokog historicizma, odnosno posljednja dva desetljeća

Pročelje župnog dvora crkve sv. Marka u Zagrebu, Vjekoslav Šafranek, Robert Wiesner, 1891.

19. stoljeća. Duboki ulazni hodnik koji vodi do central-
no postavljenog stubišnog kraka u stražnjem dijelu kuće,
smještaj niza reprezentativnih prostorija uz glavno pročel-
je i pomoćnih uz dvorišno pročelje, poprečno postavljen
hodnik ispred spiralnog stubišta koje se volumenom isti-
če na stražnjem zidu zgrade, zajedničke su odlike mnogih
stambenih zgrada iz posljednjih desetljeća 19. stoljeća no-
voizgrađenih blokova Donjega grada.

Zgrada je određeno vrijeme objedinjavala stambenu i po-
slovnu funkciju, ali je tijekom vremena postala potpuno po-
slovna. Da bi zadovoljila nove funkcionalne potrebe, dje-
lomično je adaptirana sredinom 20. stoljeća, podizanjem

pregradnih zidova u visokom prizemlju, te ponovno 1993.
godine, prenamjenom tavanskog prostora u urede.

Premda se vrlo malo sačuvalo od izvornog, historicističkog
interijera i opreme, sačuvane su izvorne arhitektonske vri-
jednosti neorenesansne zgrade. Te se vrijednosti ogledaju
u njezinoj tlocrtnoj organizaciji i u oblikovanju vanjštine.
No zgrada ima i povijesnu vrijednost, kao dio još neistra-
ženoga opusa dvojice graditelja, Šafraneka i Wiesnera (koji
su ostavili znatan trag u Zagrebu onoga doba), te kao dio
povijesti i arhitektonske opreme groblja Mirogoj.

59 Zasad nisu poznati Melkusovi projekti stambene arhitekture. Vidje-
ti: DRAGAN DAMJANOVIĆ, Zagreb nakon potresa od 9. studenoga
1880. – sanacija građevina i izgradnja grada 1881. godine, u: *Radovi
Instituta za povijest umjetnosti* 44/2 (2020.), 17–19.

60 Vidjeti: JOŠKO BELAMARIĆ, ID O4 Kuća Schneider, u: *Program cjelo-
vite obnove povijesne jezgre grada Zagreba. Blok 19 – konzervatorski
model*, Zagreb, 2021., 66–73.

PRIJEDLOG
KONZERVATORSKIH
SMJERNICA ZA
UREĐENJE I OBNOVU

Predložene konzervatorske smjernice temelje se na analizi njezinih arhitektonskih obilježja, prostorno-povijesnom razvoju, identifikaciji naknadnih adaptacija te ukupnoj valorizaciji. Osnovno načelo smjernica počiva na valorizaciji različitih građevinskih faza, a u ovom se slučaju kao najkvalitetnija i najvrjednija valorizira ona izvorna iz 1890. godine, koja nosi odlike visokog historicizma s neorenesansnim stilskim obilježjima. Kasnije intervencije na zgradi, a uglavnom se radi o pregradnjama, ne ističu se karakterističnim oblikovnim značajkama i zanimljivim graditeljskim rješenjima.

Kako je razvidno iz brojnih pokušaja proširenja radnih kapaciteta upravne zgrade dogradnjom aneksa, od kojih je posljednji i odobrio Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, smatramo da se osim moguće rekonstrukcije izvornog stanja u budućim intervencijama na zgradi moraju također, kao jednakovrijedan element u ambijentu Mirogoja, arhitektonsko-parkovnog tipa groblja, poštovati postojeće zelene zone te obnoviti one recentno uklonjene,

da bi se rekonstruirao izvorni, neposredni okoliš zgrade u obliku nekadašnjega Gajeva perivoja.

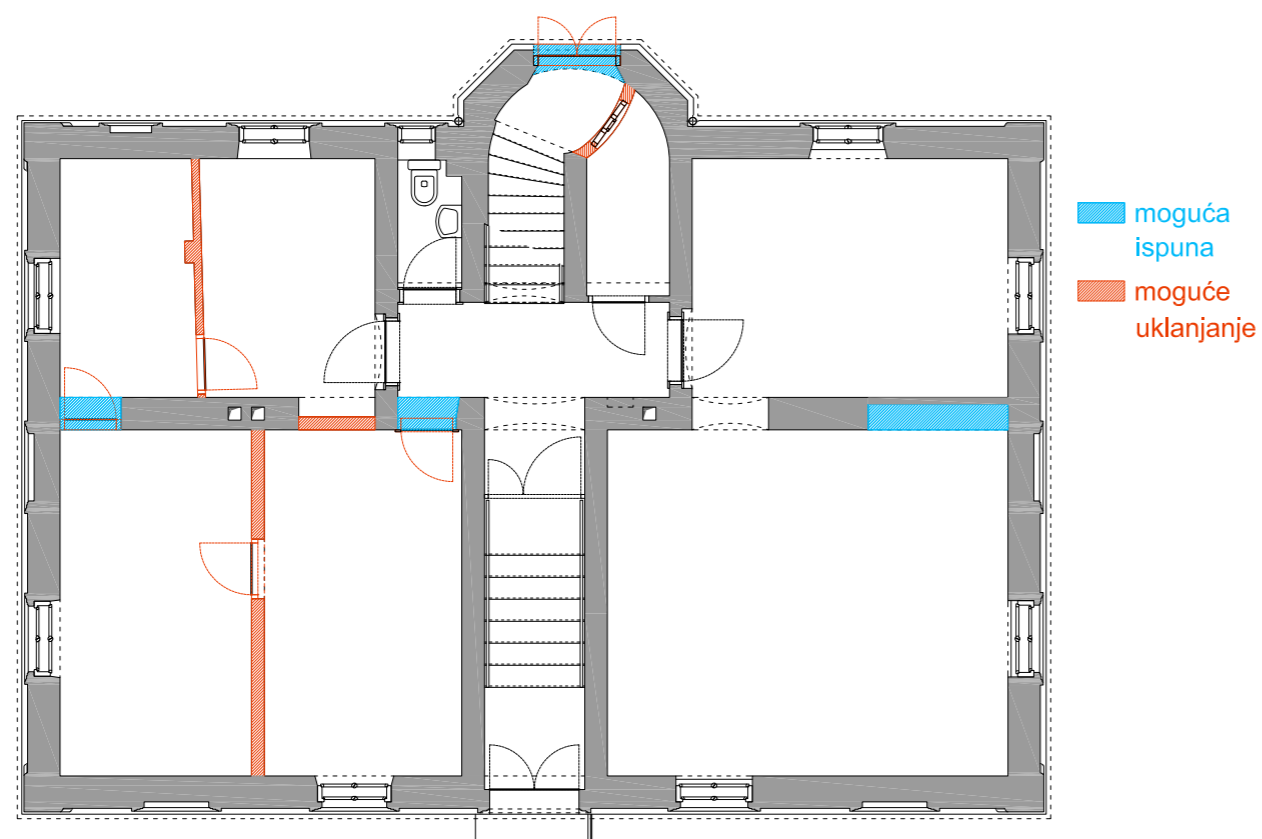
Eventualna konstruktivna sanacija mora biti primjerena arhitektonskom spomeniku visoke kvalitete. Preporučuje se stoga metodu ojačavanja građevine armiranim betonom dopuniti manje invazivnim materijalima, poput spregnutih konstrukcija, željeznih zatega i karbonskih traka, s krajnjim ciljem ojačanja građevine na razinu otpornosti na potres, u skladu s aktualnom regulativom, uz uvjet očuvanja svojstva kulturnoga dobra.

V.1. Unutrašnjost

U unutrašnjosti zgrade naknadnim su intervencijama podignuti pregradni zidovi te su otvorene nove i zatvorene stare komunikacije među prostorijama. Osim što su moguće

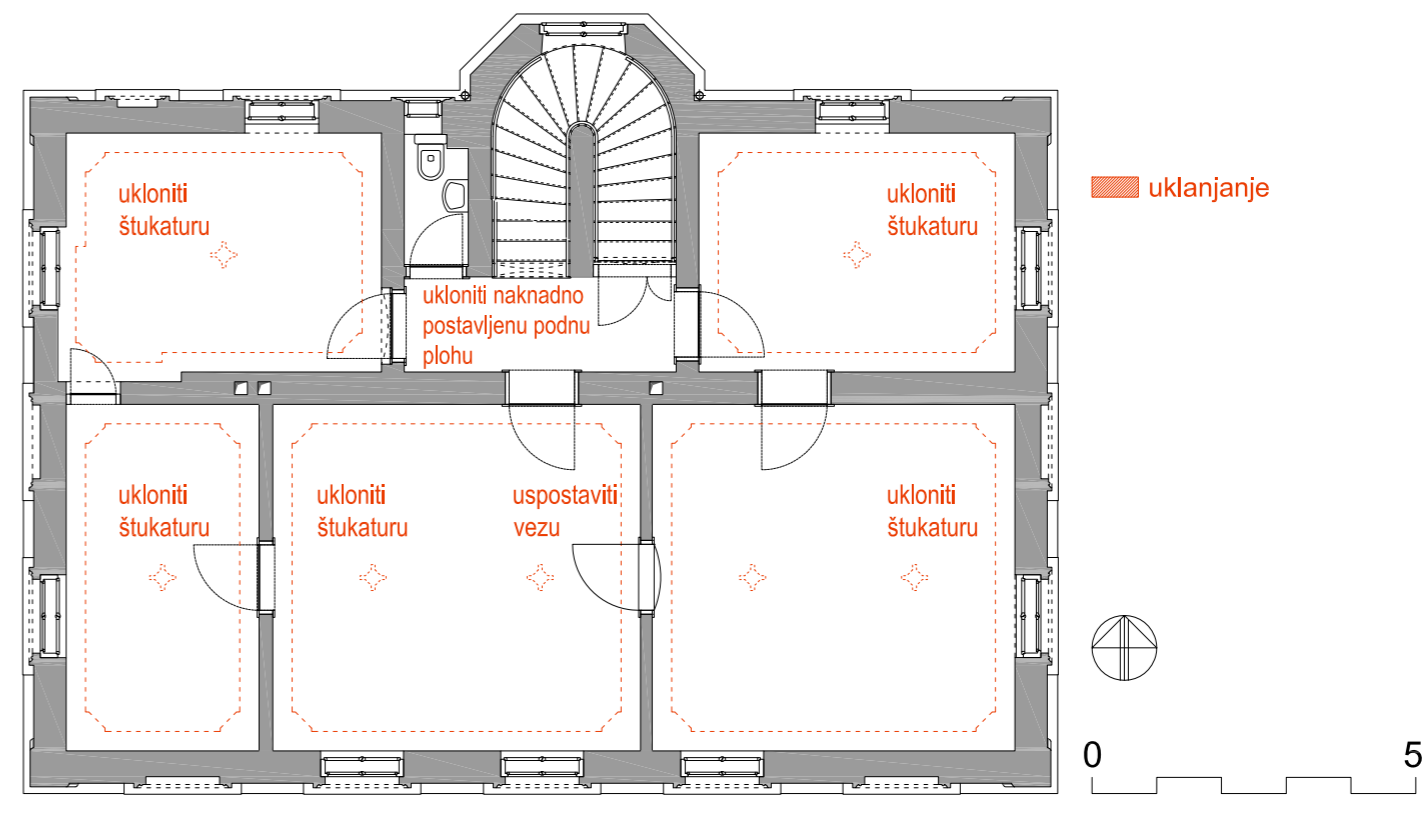
funkcionalne preinake prostorija, obavezno treba zadržati intaktnu osnovnu prostornu organizaciju. Smatramo da se mogu ukloniti pregradnje u visokom prizemlju, kojima su izvorne prostorije smanjene, s ciljem da se vrati reprezentativni karakter prostorija i izvorna komunikacija među njima, ukoliko to odgovara planiranim funkcijama.

Konkretno, za visoko prizemlje sugerira se uklanjanje pregradnoga zida u prednjoj, jugozapadnoj prostoriji te zazidavanje ulaza u tu prostoriju iz hodnika. Predlaže se poništavanje otvora iz te prostorije prema stražnjoj prostoriji, u sjeverozapadnom uglu zgrade, kao i uklanjanje pregradnog zida u prostoriji u sjeverozapadnom uglu. Nadalje se predlaže otvaranje najvjerojatnije izvorne, naknadno zazidane komunikacije i pretvorene u zidni ormar između prednje i stražnje sobe u zapadnom dijelu. Za istočni dio visokoga prizemlja predlaže se zazidati zidni ormar na sjevernom zidu južne prostorije.

Tlocrti s prijedlogom konzervatorskih smjernica

TLOCRT PRIZEMLJA

TLOCRT KATA

Za prvi kat predlaže se uklanjanje podne obloge hodnika, jer je postavljena na izvornu podnu oblogu pa je došlo do razlike u nivelaciji hodnika i ostalih prostorija kata. Sugerira se eventualno obnoviti i vratiti izvornu podnu oblogu. Potrebno je sačuvati i pomno obnoviti sve hrastove parke te ukloniti recentnu šablonsku stropnu štukaturu u svim prostorijama prvog kata.

Predlaže se ponovno aktiviranje komunikacije između visokog prizemlja i podruma stubištem, tako da se ukloni naknadno sagrađeni pregradni zid u prostoru stubišta. Ako je potrebno iz sigurnosnih razloga moguće je zadržavanje naknadno otvorenog ulaza u podrum na sjevernom zidu zgrade uz primjerenije oblikovanje

U podrumu su moguće manje promjene, no obvezno je sačuvati svodove iz izvorne faze gradnje. Budući da se u podrumu čuva arhiva, nužno je podrum zaštititi od vlage te osigurati odgovarajuće mikroklimatske uvjete.

Jedini izvorni dijelovi opreme historicističkog interijera su stolarija vrata i prozora, koja se mora obavezno zadržati i pomno obnoviti, kao i kovane rešetke podrumskih prozora. Od pokretnog inventara vrijedna čuvanja je jedina sačuvana kaljeva peć u uredu ravnatelja na prvom katu koja se također treba obnoviti.

V.2. Vanjština

Pročelja zgrade sačuvana su u izvornom neorenesansnom obliku i takva trebaju ostati. Konzervatorsko-restaurator-

skim istraživanjima ustanovljeno je da je izvorni nalič vanjskih zidova tankog nanosa, svjetložute oker boje i vapnenog sastava. Rezultate provedenih istraživanja potrebno je prije obnove vanjštine provjeriti dodatnim sondiranjem. U skladu sa zaključcima konzervatorsko-restauratorskih istraživanja vanjštine zgrade, predlaže se uklanjanje zatečene neadekvatne vapneno-cementne žbuke nanosene izravno na zidnu plohu u posljednjoj obnovi vanjštine zgrade te izvođenje nove prema detaljno razrađenom prijedlogu prezentacije. Detalje arhitektonske plastike na fasadi, pogotovo profilacije oko prozorskih otvora, trebalo bi očuvati u izvornom obliku te bi ih restauratorskim postupcima valjalo rekonstruirati. Izvorno obojenje stolarije prozora i vratnica ulaznog portala smeđe je boje te se predlaže njegovo vraćanje.

Krovište treba ostati intaktno u pogledu drvene konstrukcije, nagiba i a za pokrov se predlaže crijep.

V.3. Okolni prostor

Jedna od najvažnijih vrijednosti Mirogoja, kao arhitektonsko-parkovnog tipa groblja, jest ispreplitanje arhitekture i bogatog zelenila, stoga se preporučuje da se zgrada uprave groblja, izvorno sagrađena u Gajevu perivoju, odvoji zelenim pojasom odgovarajućega hortikulturnog uređenja od zone parkirališta stvaranjem ozelenjenog međuprostora.

Sugerira se da se ukloni asfaltni sloj podne plohe u dodiru s obodnim zidovima zgrade i zamijeni šljunkom ili ozelenjenim terenom, čime bi se vizualno i prostorno zgrada

uprave ponovno uklopila u zonu parka-šume koja se prostire južno od zgrade, a koja je nedavnim formiranjem parkirališta znatno smanjena te su uklonjena vrijedna stabla klenova zapadno od zgrade.

Pri budućem oblikovanju okolnog prostora treba voditi računa o tome da sjeverno pročelje zgrade, izvorno oblikovano kao sporedno, ne poprimi ulogu glavnog pročelja.

Svaka buduća dogradnja trebala bi voditi računa o izvornom vizualnom identitetu i integritetu postojećih objekata i kompleksa općenito. Nove gradnje moraju se gabaritima i materijalom podrediti postojećoj zgradi, a karakteristično zelenilo park-šume Mirogoj mora imati prominentnu ulogu u oblikovanju i realizaciji novih zahvata.

Parcela se hortikulturno treba urediti tako da se posadi drvored ili živica na rubovima katastarske čestice, prema cesti na istoku i prema zapadu. Sadnjom drvoreda vizualno bi se povezao sjeverni dio groblja s park-šumom južno od upravne zgrade i oko mrtvačnice.

VI.

IZVORI I
LITERATURA

VI.1. Izvori

- Državni arhiv u Zagrebu, Zapisnici skupština Gradskog poglavarstva sl. i c. kr. gr. Zagreba, 1888., 1889., 1890. i 1891. godine
- Državni arhiv u Zagrebu – 857 Zbirka Ivan Ulčnik, Gaj Ljudevit, dr., br. 2324
- Državni arhiv u Zagrebu – 1122, Zbirka građevne dokumentacije, Mirogoj
- Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Zagreb
- Hrvatski državni arhiv – 1421 Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju, Nova Ves ZG – 344
- Hrvatski državni arhiv – 869, Kartografska zbirka

VI.2. Literatura

- BELAMARIĆ, JOŠKO, ID O4 Kuća Schneider, u: *Program cjelovite obnove povijesne jezgre grada Zagreba. Blok 19 – konzervatorski model*, Zagreb, 2021.
- ČORAK, ŽELJKA, Bollé's Masterpiece. The Pantheon of Croatian History, u: *Cemeteries of Europe A historical Heritage Appreciate and Restore*, (ur.) Mauro Feliciani, Annalise Zanotti, Bologna, 2004.
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, *Arhitekt Herman Bollé*, Zagreb, 2013.
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, Groblja u Hrvatskoj u 19. i 20. stoljeću, u: *Put u vječnost*, (ur.) Zvonko Maković, Danijela Marković, Zagreb, 2016., 33–43
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, Arhitektura zagrebačkog središnjeg groblja Mirogoja, u: *Čovjek i smrt: teološki, filozofski, bioetički i društveni pristup*, (ur.) Ivan Markešić, Zagreb, 2017., 429–459
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, Zagreb nakon potresa od 9. studenoga 1880. – sanacija građevina i izgradnja grada 1881.

godine, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 44/2 (2020.), 9–28

- DOBRONIĆ, LELJA, Zagrebački ljetnikovci druge polovine devetnaestog stoljeća, u: *Iz starog i novog Zagreba* 3, Zagreb, 1963.
- GALJER, JASNA, Arhitektura zagrebačkih ljetnikovaca i vila u doba historicizma, u: *Historicizam u Hrvatskoj*, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000.
- HUDOVSKI, ADOLF, *Zagreb i okolica: kažiput za urodjenike i strance*, Zagreb, 1892.
- HORVAT, RUDOLF, *Prošlost grada Zagreba*, Zagreb, 1942.
- Izvještaji Gradskog poglavarstva u Zagrebu*, Zagreb, 2015.
- KOSIĆ, KREŠIMIR, Mirogoj između jučer i sutra, u: *Mirogoj Zagreb*, (ur.) Boris Hutinec, Zagreb, 1974.
- MEŠTOVIĆ, MIRNA, *Zagrebački ljetnikovci od kraja 18. do početka 20. stoljeća. Prostorno-pejzažna, urbanistička i arhitektonska obilježja*, magistarski rad, mentor: Mladen Obad-Šćitaroci, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010.
- MEŠTROVIĆ, MIRNA – OBAD-ŠĆITAROCI, MLADEN, Propisi i planiranje ljetnikovačkog područja Zagreba, 1857.–1940., u: *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, 19.1 (41) (2011.), 114–125
- MILKOVIĆ, KRISTINA, The foundation of Mirogoj as the Central cemetery of Zagreb, u: *Review of Croatian history* 16 (2020.)
- Statut za opće skupno groblje grada Zagreba na Mirogoju*, Zagreb, 1878.

VI.3. Elaborati

- Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na upravnoj zgradi podružnice Gradskih groblja, Zagrebački holding, Špatula*, 2021.
- Izvješće o istražnim radovima na konstrukciji upravne zgrade Gradskih groblja*, Laboratorij za ispitivanje konstrukcija

Zavoda za tehničku mehaniku pri Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, lipanj 2022.

- Konzervatorske smjernice za dogradnju zgrade uprave Gradskih groblja na Mirogoju*, Zagreb, srpanj 1997.
- Zavod za planiranje razvoja i zaštitu čovjekova okoliša grada Zagreba, *Uvjeti uređenja prostora za dogradnju upravne zgrade „Gradska groblja“*, Zagreb, travanj 1991.

VI.4. Izvori slikovnih priloga

- Muzej grada Zagreba, Vila dr. Ljudevita Gaja na Mirogoju, Antun Stenbauer 1909., prema Ivanu Zscheu iz 1856., 2097
- Hrvatski državni arhiv – 1421 Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju, Nova Ves ZG – 344
- Hrvatski državni arhiv – 869, Kartografska zbirka
- Državni arhiv u Zagrebu – 857, Zbirka Ivan Ulčnik, Gaj Ljudevit, dr.
- Državni arhiv u Zagrebu – 1122, Zbirka građevne dokumentacije, Mirogoj
- Statut obćeg skupnog groblja grada Zagreba na Mirogoju, Zagreb, 1878., prilog II
- Institut za povijest umjetnosti, N-829
- Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zbirka zemljovida i atlasa
- Muzej za umjetnost i obrt, repozitorij

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0367

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-19-10

Zagreb, 11. veljače 2019.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu dr. sc. Katarine Horvat Levaj, znanstvene savjetnice u trajnom zvanju iz Zagreba, na temelju članka 100. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17 i 90/18) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da je **dr. sc. Katarina Horvat Levaj iz Zagreba**, OIB: 99892584662, stručno osposobljena za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 5.** Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to za **izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro** te joj se izdaje dopuštenje za obavljanje navedenih poslova.
2. Osoba iz točke 1. ovoga Rješenja dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz točke 1. ovoga Rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.
3. Po izvršnosti ovoga Rješenja, osoba iz točke 1. ovoga Rješenja, upisat će se u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **3130**.

Obrazloženje

Dr. sc. Katarina Horvat Levaj, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18).

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome profesora povijesti umjetnosti i arheologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 5. ožujka 1982. i doktorata Sveučilišta u Zagrebu od 1. prosinca 1995., popis obavljenih poslova na kulturnim dobrima te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. citiranog Pravilnika. Sukladno članku 10. stavku 1. i 2. citiranog Pravilnika, u postupku izdavanja dopuštenja, zatraženo je stručno mišljenje nadležnoga tijela.

Stručno je povjerenstvo na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Varaždinu od 19. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Krapini od 8. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Dubrovniku od 6. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Rijeci od 5. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Požegi od 31. listopada 2018. i Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. listopada 2018., a sukladno članku 11. stavku 1. cit. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 5. Pravilnika: izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je poslove zaštite i očuvanja kulturnog dobra obavljati sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i propisima donesenim na temelju toga Zakona, sukladno članku 13. stavku 1. citiranog Pravilnika. Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjavanja uvjeta propisanih citiranim Pravilnikom i drugih podataka vezanih uz njezino poslovanje, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od osam dana od nastanka promjene radi unošenja izmjena u Upisnik, sukladno članku 12. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. citiranog Pravilnika, a po izvršnosti ovoga Rješenja, upisat će se dr. sc. Katarina Horvat Levaj u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojemu će se evidentirati za koje je poslove ista dobila dopuštenje.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci ovoga Rješenja.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog Rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ovoga Rješenja za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. dr.sc. Katarina Horvat Levaj, Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0274

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-18-6

Zagreb, 6. srpnja 2018.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Ivane Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 i 44/17) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Ivani Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. točaka 1., 2. i 3. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.**

2. Utvrđuje se da Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh., dužana je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/02-01-1243, Urbroj: 532-10-1/16-02-05 od 30. prosinca 2002. godine, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **193.**

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI	
Primljeno: 12.07.2018.	
Broj: 193-22-1-18	Prilog: 1

- 163

Obrazloženje

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu od 17. lipnja 1996. i rješenja o upisu u Imenik ovlaštenih arhitekata od 19. studenog 1999., popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima podnositeljice zahtjeva zatražena su stručna mišljenja nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu od 29. svibnja 2018., Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. svibnja 2018. i Konzervatorskog odjela u Sisku od 8. lipnja 2018., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. Ivana Haničar Buljan, d.i.a., Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

ISBN 978-953-373-022-6